

EESTI NOORUS

NOORSOO
KULTUURI
AJAKIRI

ILMUB
ÜKS KORD
KUUS

TELLIMISHIND

1 aasta pääle Kr 1.80
1/2 aasta pääle " 1.—
1/4 aasta pääle " 0.50

KUULUTUS-HINNAD:

1 lehekülge . . . Kr. 30.—
1/2 lehekülge . . . " 15.—
1/4 lehekülge . . . " 7.50

TOIMETUS JA TALITUS TALLINNAS, LOSSI PLATS 4 TELEFON 429-77

Jaanuar

Nr. 1 — 1932

IV aastakäik

Tulitorn liivi rannas talvel.

Sisu: Laule Ilole — A. Jöger. Lootuste teele — R. Grauberg. Mõtteid maauurimise ajakirjast — S. Russ. Liivlased — P. Damberg. Uueaasta koidikul — H. Siigur. Tallinna noorte Taani matk — R. Mõistlik. Seltskondlikke mängu — A. Raudkats. Mida soovida maanoortele uueks aastaks — J. Ümarik. Noored põllumajanduslikul tööil. Noorte häälil. Merikangelasi. ÜENÜ elust. Uusi raamatuid. Üleskutse noortele. Kuulutusi, pilte.

Laul Nole.**Lootuste teele . . .****1.****Inspiratsioon.**

Otsekui tuline hobune
kihutab läbi mu ajude
sinu igatsus.

Ja otsekui kullane päikene
niriseb südamekoskedes
sinu armastus.

Tean, sinu silmad on hõõgav kolle,
kus tõusnud ellu ja valgustand ilma
kõik loomingualeegid:

Sinu käed on täis imedeväge,
millest verre hajuvad püha jumala
südamelöögid:

Sinu keha on metsaroos
ja sinu hääl on hõbene vile
looduse hingeõhust:

Sinu hing on muretu laul,
üksainus leek, üksainus lõõm
armastusest pühast!..

Niriseb sest kui päikene
läbi soonte ja südame
loomingukirg

ju loidab veri ja leek on mu suu,
kuumpunane leek, — tule ju
õnnistus, elu! . . .

2.**Loomingmomente.**

Nii kurb on täna ilu ihaleja meel,
et tahaks rabeleda valla igapäisest.
See sund, see unistus, see kutsumus
mu eel,
pean minema, ei pääsu pole sest . . .

Pean minema ja tulen juure S i n u,
ehk küünin puutama vaid küll su var-
bakest,
nii seisad üle igapäise, seisad üle minu
ja üle halli ilma kõrgel igavest.

Sind nõnda armastab poeedi nukker
süda,
kui, väsind ta, kaob elulaugastes,
täht kõrgel kõnelema jääb siis armu
seda,
legendi kõnelema seda igaviku ees . . .

AGO JÖGER.

Taas vahetusid aastad, taas kirjuteti tunde
kaduvikku. O, kuhu nad tõttavad, armsad? . . .

Meile, kasvavaile inimestele on antud
elada kaasa suunarohkel, mõtteküllasel, rahutul
sajandil. Mõõkteravana löikub inimesüdamesse
mõte rahust ja vaenlusest, kaduvikust ja juma-
last. Valus on sageli süda, otsides valgust elu
hämärail kõrbeteil, ja ta kisendab: kus sa oled,
tõde, õnn, — kus on igavene tee?

Selles vaimliste otsingute saaras tõmbub ikka
koomale füüsiliste elamisvõimaluste ring. Mure
igapäevase leiva eest tumestab hulkade meeli,
kehvus püüab piiluda uksest ja aknast meie kodu-
urkaisse. — Raskeim selles võitluses on täna-
päeva noorte osa. Vanem põlv, ta elab minevi-
kus, ta pöördub mälestusisse ja leiab loomu-
pärast tuge tag sipöördumise aimuses. Ent noo-
red enda loomuselt elavad tulevikku, peavad toi-
tuma lootuste salvedest. Siis pureb valus kahtlus
sajapäise koina kasvavat südant: kas on mulle
ruumi veel ilmas, — olemins, kas ta väärib veel
mu armastust? —

Rasked on need võitluse hetked. Kõik vaob
siis kuhugi nimetusse uttu, — kodu ja omased,
sõbrad, armsad — ja süda jääb surmani üksi.
Tahaks siis nagu jätta end mingi tundmatu jõu
talutada, — raju kätte, õõ hoolde, — ja kuula-
tada üksi elukõlasid.

Selle vaikiva võitluse lõõmas avardub süda,
kõik ajad ja ruumikaugused hakkavad kõnelema:
Me mõte tungib aastatuhandeid tagasi, ta otsib
nende väärtusi. Ta kullerdub läbi hommikuma-
vaikse harduse, läbi rooma ja kreeka hiigel-
templite, läbi orjade aheliku Jumalate mäel ja
Niiluse viljakas orus. Ta jälgib õpetlaste okka-
list rada, ta läheb kaasa märtritega tuliriidale,
— ja siis kummardume öösse ja hüüame hardu-
sega: elu, sa oled suur, ent suured on su ohvrid
ja suur on su kannatuste mõõt! —

Ent midagi häälitseb me südame urkais:
kuula veel, kuula veel erksamalt elu kõlasid! —

Me mõte kullerdub tänapäeva. Me näeme
neid hiigelvarandusi, milliseid loonud kultuur ja
inimkätetöö, näeme linnu ja maid, näeme inimest
tungivat maasügavusisse ja tõusvat kotkana taeva
alla. Ja me näeme relvu hirksamaid, võime-
lisi hävitama mõõtmatud varandusi ja inime-
lusid lugematuid, — ja kuuleme samal ajal
ikka tugevamini hüüde läänest ja idast: saabugu
maailma rahu! Läbi kõige selle aga kaikub
lugematute hulkade hüüd: meie nälgime, andke
meile leiba ja tööd! — Kuski laulab koor: au
olgu jumalale kõrges! . . .

Me langeme kummuli põrmu selles aimete
külluses, ent midagi tõstab meid taas nagu kot-
kaid, ja me hüüame öös: peab meeletult
armastama inimest jumal, et ta
paneb südamele nii raske koorma — ja
ta kulmudele elukrooni lillist ja oha-
kaist! —

Lootuslaine haarab me südant. Elu luge-
matus mitmepalgelisuses me aimame ta mõtet. Ja
me hüüame: suur on siiski inimese teel Tahan
minna kaasa kõikuse rada, ent mitte osavõtma-

Mõtteid laiaulatuslikust maanoorsoo ajakirjast.

S. Russ.

Mida suudab hää noorsoo ajakiri?

Järjest kasvav noorsooliikumine otsib uusi ja senisest suuremaid avaldumis- ning teotsemisvõimalusi. Tahetakse leida teid, mis ühendaks üha edasikasvavaid ja täienevaid noori ka siis veel, kui neil võimalused kaovad otsees seoses olla mõne noorte teguvõimulise organisatsiooniga — ÜENÜ-ga, maanoorte-ringiga jne.; tahetakse osa saada veel endisest innustavast vaimust, kui sellest ollakse ka juba käeulatusest kaugemal; tahetakse, et leiaksid ühede mõtted teed teiste juure üle lahutavate kaugustegi, — et eemalolek üksteisest mitte ei saaks põhjuseks tundmast end mitte enam ühise jõurikka pere liikmena.

Peamine, eriti maal aga peaaegu ainus võimalus sideme hoidmiseks teistega on kirjandus-ajakirjandus. See suudab tungida kaugeimassegi soosopesse, kui seal aga leidub keegi teda ootamas; samuti võib see haarata üleskerkind mõtteid üksikõik millisest maanurgast ja kanda ette teadmiseks kõigile väga palju.

On levinud omavaheliste kohaliste ajakirjade väljaandmine; need omavad küll teatava tähtsuse kohalises huviringis ja ka noorte arendajana just mõtete arendamise ja sõnusse seadmise suhtes kirjas, kuid oma kitsa ulatuspiiri tõttu pole sääl mingit mõtet arutusele võtta laiaulatuslikumat probleemi, sest selle arutamiseks kitsas piiris on palju tagajärjerrikkam suusõnaline vaietus. Sellise ajakirja piir pole laialdasem piirist, kus võib juba mõtetevahetuseks isiklikult kokku puutuda.

Noorsoole annavad mõnikord ruumi (mitte just häämeelega) ka ajalehed, kuid see ruum muidugi saab olla väga kitsas; kogedes selles, mis peamiselt huvitab meie ajakirjandust — poliitiline kisklemine, sensatsioon, „tähtsad“ teated jne., leiame, et neil ei jää tõesti ruumi noorte jaoks, kuigi see ajalehe kui *kasvataja* juures iseenesest mõistetav peaks olema.

Nooris, eriti haritud maanooris, on nälg sellise ajakirja järele, mis tooks temale ta üksikuisse maakodusse kõiki välisilmas üleskerkind küsimusi ja arutatavaid probleeme, mis annaks talle igakord talleväärikat mõtlemist ja kisuku kaasa tööle päevakorralolevate küsimuste kohta avaldama oma arvamist. Ja pääle kõige alati-uusi vaimlisi, kunstilisi ja teaduslisi küsimusi, millega muidu noor on sunnitud olnud ühenduse katkestama siis, kui kooliüksed tema taga sulgusid.

Selline ajakiri peaks tooma uut toitu noore lugemislauale igaks pühapäevaks või vähemalt kaks korda kuus; liig pika vaheajaga kaotaksid küsimused palju oma „kuumusest,“ lastes lugeja tähelepanu järje hoidmiseks liig nürineda.

tuna, kantuna nimetust voolust, vaid tahan kaasa elada, kaasa võidelda elu igavese aate nimel; rohkem soojust südameisse, rohkem lootust! Ja vaikselt häälitseb süda: ma tänan sind, elu, su koorma, valupisarate ja rõõmude eest, — ma jään sind armastama! —

R. Grauberg.

Otsekohene vastus: väga palju! Ringivaadates leiame, et suurimaid valitsejaid praegu ongi ajakirjandus; kui suuremosa tänapäeva täiskasvanuid on kõrvuni ajakirjanduse mõju all; kui meie ühe ja teise ilmavaate inimesed on suurelt osalt just ajakirjanduse teene, — seda suurem mõju on ajakirjandusel noorisse. Jääks vaid vastutada õige juhtimise eest, sest väärsihid omastatakse samuti kui õigedki.

Soomes praegu suure mõjuga ja teotsemisvõimega rühm noori kirjandus- ja kultuurtegelasi — „Tulenkantajat“ — on peaaegu kõik väljakasvand soome noorteajakirja „Nuori Voima“ liikmete ja vaimu perest. Tugeva isamaaliku vaimu on nad päridn saält.

Või lähedamalt: meie oma „Vikerlased“ — endise „Vikerkaare“ liikmed — olid niivõrd ühevaimliseks kasvand, et kokkusaades ja kuuldes, et kumbki on „vikerlane,“ olid kohe silmapilkselt parimad eelarvamusita sõbrad. Veel praegugi, täiskasvanuina, endised vikerlased sattudes kokku, tunnevad vastastiku külgejäänd sümptiatiat, nagu oleksid nad kunagi olnud hääd koolivennad. — Ühelt selliselt „vikerlaselt“ sain noorte hää sõbra ilmumise lõpetamisel kirja, kus ta avameelselt tunnistas, et olevat selle kaotuse üle pisaraid valand.

Kui on kellelegi või millelegi selline suur poolehoid ja austus, siis järelikult täidetakse ka selle õpetusi ja soove. Selliste eelduste juures tuleks leida vaid kohane toimetajaskond, kes suudaks ajakirja sisuga valitseda ja õpetada noori, nagu seda teeb hää kool oma õpilaskonnale. Õige ja hää tee leidmine ripub muidugi ära suunaandvast toimetusest, kuid meil pole põhjust kahelda selleks võimeküllaste inimeste leidmises. Ja siis: kõigeenam hääd mõtteid võib, kui muud eeldused jätta, leida saält, kus on kõigeenam päid, — nii tuleks just laiale lugejaskonnale anda võimalikult rohkesti ruumi oma mõtete esiletoomiseks ja arvamiste avaldamiseks teise mõtete üle. Ühtlasi oleksid need valitsevast mõttest informatsiooniks toimetusele, kuna viimaseil peaks jatkuma õiget orienteerumisvõimet lahkavate mõtete rägastikus.

Peamisi ülesandeid, millele täitmist ajakirjal nõuda ja loota võiks, oleksid: *kasvatamine, koondamine, side, informatsioon, ühendamine, tööinstruktsioon ja ühtlustamine*. Enam praktilisema „maa“ vaimu levitamine maanooris — või õigem noorte *kasvatamine* sellesse eluhindavasse ja elumõistvasse vaimu — selles leiand olevat maanoorsooliikumise just suurimaid ülesandeid. Koondamine, ühendamine, samuti töö-suuna määramine ja tööühtlustamine on kõige lihtsamalt ja küllalt tagajärjerrikkalt läbiviidud ajakirja kaudu.

Mis puutub aga informatsiooni tööst kohtadel ja sidepidamise omavahel, siis puudub selle läbi viimiseks õieti muu vahend peale ajakirja

Peale selle võib ajakiri just väga palju kaasaaidata teadlike maanoorte ridadesse võita noori,

kelledele alles selle liikumise tähised ja tegelikkus võõrad. Ning juba töötavil tegelasil oleks õhutuseks ja julgustuseks ajakirja kaudu saadud teated teiste tööst ja saavutisist.

Milline võiks olla ajakirja sisu?

Eesti noorsoo-ajakirjandusel on palju kibedaid kogemusi. Seni lühemat või pikemat aega suurema või vähema eduga esinenulist on olnud enamaljaol ühine saatuse: kaduda. Kui siin järgnevas sõna võtan mõtteavalduseks ajakirja sisu kohta lähedalt, siis oletataval eeldusel, et oleks juba otsustatud asutada ajakiri ja püütaks leida võimalusi, kuidas hoida endisist mittemeeldivaist kogemust samal alal, ja saavutada, et ajakiri võidaks võimalikult palju lugejaid enese aineliselt (kui ka vaimliselt) tasumiseks.

Meie rohkearvulise hinguselelünd noorsoo-ajakirjade perest („Uudismaa“, „Ronk“, „Noorusmaa“, „Urikivi“ j. m. t.) paljud olid kas liig piiratudalised, või kuivad, või tühisesisulised. Just maanoorsoohulgad on neist peaaegu igakord kõrvale jäänud. Kõigeenam levinud ja noorte poolehoidu hõppinud „Vikerkaar“ (praegune „Vikerkaar“ on hoopis teine) sai liig vähe teotseda.

— Ringkonnad, kes on praegu maanoorsooliikumist õhutava vaimu omaks tunnistanud, vaimu, mis väga palju erinev senisest vahest liig ilutsevast, vahest esteetilisest, vahest modernitsevast, vahest liig teoreetilisest ja külmast, vahest, võib öelda, ka liig ideelisest vaimust, peaks nüüd kinnihaarama ülesandest, mis praegu peaaegu söödis ja ootab liigutajat ning väga palju kaasabi töötab selle vaimu levitamisele ning ülesäetud tähiste juure jõudmiseks: leida võimalusi elamiseks ajakirjale, mis haaraks kinni kõigist noorihuvitavaist alust — et mitte jääda ühekülguse tõttu kannatama lugejatepuuduse all — ja viiks oma uuesuunalise ning julge vaimu kõikide alade käsitusse. Käsitamist peaks leidma, mõtlen esmajoones mitte niiväga praktiline tegeliku tööoskuse ala, sest see oleks ruumi kulutamine liig väiksete tagajärgedega — just sellepärast, et praktilisest kirjandusest meil, jumaltanatud, puudust pole, — ja sel alal pole ka mingit vahet, kas on kirjutatud „noortele“ või „vanadele.“ Praktilisest alast võiks käsitamisele tulla vaid noorte omapäraseid leitudisid või saavutised. Laieline ruum jäägu ka teatele kohapealsest tegevusest. Kuid suuremosa tuleks jätta just üldalale, ning selles läbiviia kõikjal jõuküllase, tugeva ja eluröömsa töö — ning isiku-religiooni tendents. Tuleb muidugi hoiduda naiivsest paatoslikkusest, liig päaletükkivast õpetlikkusest jne., sest selliselt pole kuskil häid tagajärgi saadud. Samuti tuleb hoiduda andmest kuiva ainetooriat, vaid tuleb anda huvitavat ainet ennast natuuras. Vabatahtlikku õppijat tuleb õpetada teisiti kui „sunduslikkus algkoolis,“ kuid õpetus jäägu ikka moodsale pedagogilisele toele. — Kuna tulevikuinimesi-noori tuleb kasvatada, vastavalt inimese mitmekülgsusvaimule, kokku peale oma igapäevase töö ka teotsemisega mitmel teisel põllul, siis peaks ajakiri käsitama mitmesuguseid kunstialu, eriti neid mis on võimalik viia maale. Tulevikukodude õilistajaks ja ilustajaks olgu just tõsine kunst. Ja sellega kokkupuutudes kaunihingelise kunsti-vaimuga,

muutuvad ka inimesed paremaks ja kaunihingelisemaks. Noorile tuleb avastada neidümbritsev loodus, selle saladused ja kaunidus; väga palju olegi, olgugi et elatakse igapäev selle keskel, on see mõistatuslik tundmatu maa. — Peale selle tuleks ajakirjas ruumi jätta noorile nende oma loominguliste katsete jaoks. Just noor suudab kõigeparemini teed leida teise omasuguse südamesse; noore suust tulev paatos ja ülivaimustuski on kaasakiskuv ja usutav, sest mäletame kõik ju omaenese samasugust noorust, mille vaimustus oleks haarand kinni ükskõik millest ja ohverdand oma parima idee kasuks. Vanult aga oodatakse elukogemusi ja mõistust. Niihästi noorte ind ja vaimustus kui vanade kogemused koos suudavad alles midagi kõige tulemusrikkamalt läbi viia.

Siin kokkuvõtlikult arvamisi selle küsimuse üle. Oleks väga soovitatav kuulda sõnavõtmisi samas asjas, sest paljude iga üksiku isiku väärarvamuste seas leidub ka ikkagi mõni õige ja kui nii mitme peale leiaksime vastava kogu õigeid ettepanekuid ja arvamusi, mis suudaksid olla juba siinesitatud ettevõttele vaimliseks aluskapitaliks, oleks väga hea. Ainelistel väljavaadetega samas asjas kardetakse aga kõigeenam. Muidugi ei ole võimalik ajakirja enamvähemgi ainelist tasuvust lootsa, kui see jääb ainult kuivaks ametlikuks organisatsioonide häälekandjaks; just sellepärast olen esinend mõtetega üldise laiaulatusliku noorsoohäälekandja suhtes. Üht korralikku ajakirja peaks suutma eesti noorsugu ikka küll ülalpidada. Kui arvatakse, et põllumajanduslikule noorusele on küll vaid põllumajanduslikest teadmistest, aga pole talle vajagi esitada muid meelitavaid alu, mis võivad ta ära ahvatleda töö juurest, siis eksitakse. Töö on ikkagi üks küsimus ja e. u. teine. Keegi meist ei ela, et vaid töötada, vaid töös leidub paratamatu ja ainus võimalus ning vahend elu säilitamiseks. Tööd tuleb õppida paremini ja tagajärjekamalt tegema. Just selle ülesandega ongi põllumaj. maanoorterigid juba tublit tööd teind. Teiseks ja samasuureks või suuremaks ülesandeks jääb üldise elu paremaks ja ilusamaks muutmine. Siiani on just sellepärast palju maanoorust, eriti haritum ja otsivama vaimuga, hüljand maa, et seal õieti peale töö midagi talle ei leidund. Meie seltskonnatöögi on väga paljus kohis maal jäänud liig tühiseks ja mittemidagipakkuvaks, kuid üksikul seda muuta pole võimalik. Siin tuleks just leida muudatusi ja uusi suunde. Maanoorsooliikumine peaks sellest eriti agaralt kinni hakkama, ühiselt suudetakse paljugi teiseks teha. Kes muu kui teadlik maanoorsugu asuks seniseid seisukohti ümberhindavaile sammele, mis juba varem õigeks tunnistanud, kuid kellestki alles puudutamata, teostamata seisavad. Kas või kohapealse isikliku kindla eeskujuga peale alata. Vastutustundega tulev põlvde ees on meie põlvel palju-palju kohustisi.

Ja siis veel: kui suudetakse tõendada ajakirja vaimlist tasuvust, milles küll ei võiks olla kahtlust, siis võiks ainelist raskusist ülesäämiseks loota küll tingimata ka riiklikku toetust. See oleks sellise ettevõtte juures vägagi õigustatud, kuna toetame ju riiklikult paljudki aineliselt otsekohe mitmetasuvaid üritisi, mille vaimlist tasuvust aga usume.

Liivlased.

„Eesti Noorusele“ kirjutanud Miitavi seminari õpilane — liivlane Peeter Damberg.

Liivi noored: P. Damberg, Alis Gutman, Lucia Reinvalds jt. on ühtlasi tegevad jõulueel ilmuma hakand liivi ajakirja „Liivi“ (liivlased) toimetuses ning organiseerivad praegu liivi noori üheks suureks liivi noorsoo-organisatsiooniks, vastukaaluks üldiselt rannas levind lätistamise haigusele. Muu seas võtsid samad noored l. a. osa ka soome-ugri kongressist Helsingis ning neile järgnend soome noorsoo 50. a. juubelipidustustis Mikkelis.

Käesoleval aastal on Tallinna nooril kavatsus korraldada väljasõitu ilusasse liivi randa suurmattele ühispidustustele liivi noortega.

*

Liivasel Kuuramaa rannal asub Eesti poole vaatavas ja Saare Sõrvega sõbrustavas Kuolka (Domesnäsi) maanina juures ühis-soome väikseim rahvas — liivlased (1500 h.) kellele on jäänd veel ainult nende keel. Sellepärast liivi rahvas laulab: „Liivimaa, su keel ja meel, sugugi pole surnud veel“. Kõik muu on aga juba hävinend, ja liivi rahvast ning liivi keelt on peetud halvaks. Juba Läti Hendrik oma kroonikas kutsus liivlasi kuradi lasteks; sakslased pole aga liivlastest jätnud ajalukku vähematki teadet.

700 aasta jooksul pole liivlased enam kuulnud oma kirikutes emakeelt, selle asemel said nad orjaajal kirikute ees häbipostide juures peksta. Koolis ei lubatud liivlasil kunagi kõnelda emakeelt. Praegu pole see riigi poolt keelatud, kui kooliõpetajad — lätlased istutavad liivi laste (ja kõikide, kes tahavad liivi keelt õppida) hinge mõtet, et liivi keelt mida kuskil ei tarvitata, pole vaja õppida ega rääkida.

Vanemad inimesed mäletavad, et liivi keele rääkimise eest pandud lapsed nurka, antud isegi peksta ja pandud häbimärgina keela vana tabajuk. Ka praegu näeravad maamehed (lätlased)*, et liivi keel on lehmade ja hobuste keel. Ühesõnaga — liivlased ei saand, ei võindki oma häält tõsta; ja pole ime, et suur liivi rahvas on jäänd väikseks ja vaeseks, kes elab ainult eestlaste ja soomlaste algatusest: — puhuda liivlastele hinge sisse — äratada neis rahvustunnet.

Veel umbes 90 aastat tagasi oli liivlasi 3—4 korda rohkem kui praegu. Siis elas neid ka Liivimaal — Salatsi-Hejnaste ümbruses; Kuramaa liivlased ei olnud sel ajal veel lätlastega segatud. Kalamez'ed (kalamehed-liivlased) ei võtnud omale läti naisi, see olnud häbi asi. Liivlased ei osand läti keelt (ka praegu ei oska nad seda kõiki hästi). Kirikutes kõneles papp lätikeeles, kuid sellest ei saanud liivlased aru. Kool oli Kuostrõgi külas, aga seal olid õpetajateks lätlased, kellele liivlaste harjused ei olnud südamele lähedane. Ka praegu on haridus liivi rahva juures väga madal. Liivlaste intelligentsi

* Liivlased nimetavad endid randlasteks ja enda keelt rannakeeleks — lätlasi maameesteks.

moodustavad vanad laeva kaptenid ja tüüri-mehed. Uhkusega kõneldakse 40 dipl. kauge-sõidu kaptenist, mida liivlastele annud ranna veneaegne merekool. Hariduse madalus oleneb majanduslikust olukorrast, mis rannas sõja tagajärjel on väga halb.

Esimene, kes püüdis liivlastele anda haridust ja tõsta kultuuri, oli Kuostrõgi küla kooli-õpetaja Nika Polman. Ta on sündind umbes 1817. a., õppind Taalsa linnas ühes erakoolis, oli õpetajaks umbes 1847—57, kooli seisukord oli sel ajal väga halb. Polnud lampi ega küün-laid; põletati peergu, mille valgusel õpilased pika laua ääres. Õpetaja palk oli nii väike et Nika Polman oli sunnitud õpetaja ameti kõrval tegema ka puusepa tööd. Kuid raskused arendavad, raskused tugeneb inimese iseloom, ja selle aja raskused koolitöös tegid Nika Polmani meheks, kes ei paundud ühegi tuule käes, vaid pigem murdus. Ta tahtis anda lastele enam teadust, sellepärast õpetas ta lastele ka saksa

Ira (Irbe) küla — liivlaste elu keskkohiti.

keelt. See aga ei meeldinud kirikuõpetajale ja Nika Polman oli sunnitud jätma õpetaja koha ning minema (asuma?) Venemaale, kus suri aastal 1913. Nika Polman töötas ka kirjandus-likul alal, tõlkides Mateuse evangeeliumi liivi keelde.

Maa eest pidid liivlased sel ajal tegema mõisahärradele palju tegu, hiljem pani härra maksma ka rendi kohustuse. Mõisa töö võttis palju aega, raha oli samuti vähe. Seda mõisa survet ei võind liivlased kannatada. Kuolka külas oli mees, kes kutsus liivlasi härra vastu võitlema. See mees oli Sooriti peremehe poeg Nika Suberg. Ta oli veidi käänd koolis, sellepärast teised pidasid teda oma juhiks. Ta saatis riigivõimudele palvekirja, mis mõjus niipalju, et tulid mõnedki komisjonid liivlaste asja „läbi vaatama“. Kuid kõik nad olid härra sõbrad ja liivlased ei saand omale mingisuguseid paremusi. Suberg oma kaaslastega sai peksta ja härra võttis nende talukohad ära. Suberg ise pidi põgenema Venemaale, kus ta hiljem ka suri.

Kuid Suberg kannatas imelikul kombel kõik piitsa peksu valu. Verjse seljaga ta läks keisri juurde kaebama härra tegevuse üle ja nõudis liivlastele õigust. Kuberner i juures ta lõi jalaga vastu põrandat ja küsis: „Kuhu on jäänd keisri poolt lubatud läbivaatamise komisjon, kas see on Suurejõel uppund või?“

Subergi, samuti ka Polmani töö aitas küll vähe, kuid nad on siiski tähelepanud oma julguse, energia ja algatusvõime tõttu.

Mõlemad eelnimetatud elasid liivlaste hulgas. Ka lääneliivlasil oli oma kultuurikandja — Piza küla kooliõpetaja Prints. Temast on säilinud vähe teateid. Vanemad inimesed mäletavad, et Prints hakand ise kodus, oma talus lastele õpetama lugemist. Viimaks mõisa härra asutand Pisa küllasse kooli ja Prints pandud sinna õpetajaks. Prints tõlkis Matteuse evangeliumi ka lääneliivi murdesse.

Siikrõgi küla liivlased ja Soome külalisi. Paremal nurgas liivi keele õpetaja liivi koolides ja liivi liidu „Līvõd it“ esimees M. Lepste.

* * *

Väikese liivi rahva pillas maailmasõda laiali. Sõja ajal nad elasid koos läti põgenikkudega, kes pilkaside (lätlased pilkavad ka praegu) eesti keelt. Liivi keel kui sarnane eesti keelele sattus samuti lätlaste pilke alla. Liivlased hakkasid oma keelt hābenema, perekondades tuli ikka enam ja enam tarvitusele läti keel (teist keelt ei osatud) ja emakeelt hābeneti kõnelda. Sõja ajal jäid paljud liivlased võõrale maale elama, paljud said sõjas hukka, ja nii jäi liivi rahvas ikka väiksemaks. Kes tulid Randa tagasi, leidsid eest majade rusud ja tuha hunnikud. Tuli hakata kõlke taas uuesti ehitama. Selline oli liivi rahva rahvuslik ja majanduslik olukord pärast maailmasõda. Pole siis ka ime, kui ajalehed kirjutasid, et liivi rahvas on maailmast kadund.

Uut hinge liivi rahvale andsid prof. Kettunen ja üliõpil. (praegu dr. phil.) Loorits, kes osalt isikliku huvi, osalt ka Tartu ülikooli ülesandel tulid vaatama, kas liivlast

veel Rannas elab. Dr. Loorits kirjutab liivi 5. lugemikus: „kui suur oli härra professori (s. o. Kettuneni) rõõm, et liivi rahvas veel elus“. (Vāhem polnud mitte ka dr. Looritsa rõõm.) Päevast päeva nad käisid ühest külast ja talust teise, korjasid liivi vanavara ja õppisid liivi keelt. Sellest ajast nad jäid liivi rahva parimajks sõbruks. Nad on kõige kallimad sugulased igas perekonnas ja igal kevadel võib kuulda liivlasi küsivat: „Ei tea, kas izand professor ja noorizand Valdapā (Valgepāā = dr. Looritsale valgete juuste tõttu antud nimi) sel suvel ka tulevad Randa? Ei tea, kuhu nüüd meje „vanad randalisi“ (liivlased, sest nad mõlemad oskavad väga hästi liivi keelt), on jäänd?“ See näitab, et liivlased omi hāāegijaid ei unusta.

Dr. Loorits on korjanud kokku liivi vanavara umbes 12.000 numbrit ja sellest kirjutanud 3 jaolise „Liivi rahva usund“. Akadeemiline Emakeele Selts on välja andnud liivi lugemiku, kus kirjanduslikul alal esinevad ka liivlased ise. Nagu nāha, on liivlastel mehi, kes võivad sel alalgi midagi teha, nagu Stalte, Berthold-Riekkeji, Svanberg j. t.

Liivlaste keskel lōi põlema rahvuslik heli, mis sütitas eestlased ja soomlased. Liivlased tundsid uuesti end jälle liivlastena. Kes olid āratatud, need āratasid teisi, ja 1923. a. asutati isegi oma seltsi (Līvõd It — liivi liit), mille ametlikuks keeleks on liivi keel. Seltsil on ka oma lipp: roheline-valge-sinine (roheline sūmboliseerib metsa, valge — randa (liiva), sinine — merd). See on koht, kus emakeel, liivi keel seisab aukohal, ja selts pūūab kõigiti ājadata kaasa liivi kultuuri edendamisele. Veel seltsi asutamise aastal (1923.) saadi valitsuselt luba Ranna koolides õpetada liivlastele ka liivi keelt. Liivi selts ja liivi keel koolis on hoidnud liivlased oma rahva ja keele juures, vastasel korral liivlasi maailmas enam ei oleks.

Liivi keelt õpetatakse 5 ranna koolis, kuid on ainult üks õpetaja M. Lepste, kes hobusega sõidab ühest koolist teise ja külvab liivi laste sūdamisse rahvuslikku vaimu. Aeglaselt, kuid — järjekindlalt kasvab uus liivi sugupõlv, kellele on kallid ja pūha liivi rahvas ja keel. Palju pūhadust on oma rahvale āndnud ka liivi luuletaja Karl Stalte. Ta on esimene, kes lōi liivikeelseid laule, ja need on jäänd liivi rahva varaks, neid oskab ja laulab kogu rahvas.

1930. a. soomlased saatsid Randa kirikuõpetaja Erviõ. Ta on õppinud juba liivi keelt nii palju, et jutlustab liivi keeles. Tänavu suvel 2. aug. esimest korda pidas ta kogu jumalateenistuse liivi keeles (ennem oli jutlus kas eesti- või liivikeelne, laulud aga lätikeelsed). See oli ajalooliselt tähtis päev, sest ajalugu ei mäleta, millal jumalateenistust on veel viimati peetud liivi keeles.

Igal aastal saadavad eestlased ja soomlased liivi lastele jõulukingitusi. See ājtāb palju āi õhutada rahvuslikku vaimu. Vanemad saavad ikka ja enam isamaalasi, rāāgivad lastega emakeelt jne. Et asi edeneb aeglaselt, selēub intelligenti puudusega, mille moodustavad

vanad meremehed (kaptenid ja tüürimehed). Osa harimata rahvast ei saa aru, et tuleb rääkida ja pidada pühaks oma ema keelt. Nad ütlevad, et on ükskõik kas rääkida liivi või läti keelt; olgu keel mis tahes, kui aga kõht täis. Sellepärast on jäänud osa noori rahvusliikumisest eemale. Viimasel ajal siiski paraneb seisukord. Noored hakkavad ikka enam ja enam huvituma oma rahvast ja suurist sugulasist — eestlasist ja soomlasist, kes on tõstnud neid jälle jalule. On isegi selliseid „kadunud poegi“, kes hakkavad õppima oma emakeelt, mida ema pole õpetand. Et liivlased hakkavad enam huvituma oma rahvast ja sugurahvaist, näitab see, et pärast 4. soome-ugri kongressi (1931. a. Helsingis) paljud liivlased tahtsid kuulda, mis seal tehtud ja räägitud. Selle-

pärast kongressi delegaat Volansko-Valgamaa jutustas ka Ranna külades kongressi tööst. Mainitud kongressist õppisid liivlased palju rahvusliku töö alal. Head õpetust noorsoo-töö alal said liivlased Soome Noorsoo Liidu 50-ne a. juubelpidustusilt Mikkelis, soome südamaal. Liivlastele sai selgeks, et nende rahvas elab ainult siis — kui see ei kaota oma noori. Sellepärast jäi liivlastele väga südamelähedale soomlaste ja eestlaste nõu: asutada Randa noorte ühing. Liivlased loodavad juba tuleval suvel eestlastele ja soomlastele näidata, et nende nõu pole maha visatud. Nad jäävad lootma, et vanemad vennad ei keela neile ka oma nõu ja abi.

Uueaasta koidikul.

Helmi Siigur.

Virmaline luusis lumistel lagendikel, külades ja põldel, siirdus siis laande. Vanaaasta õöl ta oli pääsnud taevast valla, see uhke ja võimas põhjavalgus, tüdinend põhjamere, oma sünnimaa jäämürakate valvamisest. Sajaaastased raugad — kuused ja männid, magasid, mähitud lumikasukaisse, habemete värisedes norskamisest. Virmaline, tulisilmade kiirgades, tõi endaga laanehämärusse heredad valgust. Luusida ringi mööda maid, — see on tore! Sattunud hoogu heast meelest, virmaline hüppas ja jooksis. Siis tüdinend jooksust ta hakkas lippima jänese jälgedes. Ta silmade pimestav sära libisedes puult puule, äratas nad. Mühistafi, pilutati lumemütside alt uniseid silmi ja uinuti jälle. Virmaline siis firles ümber kadaka pöõsa ja jäi vahetama: talle vilkus vastu paar punast jänese silma.

Pahandas jännes: „Mis sa vahid? Pole jänest enne näind, või?“ „Sind näind? Räägitakse, sa olevat nii arg, et poed pakku pisikest kippu kuuldes, ime's et nii mõnigi pole sind näind? Jättes jänese vihastama virmaline astus edasi. Sooja kadakpöõsa alt lippas välja jäneseke ja filberdas ülesse laanemäele, kus vilkus laanetaadi onni fillukeses aknas tuli. Laanetaat oli laane valitseja.

Mäele tuli teisigi jäneseid. Peeti siis nõu, kuidas asja teatada laanetaadile. Ükskõikselt sammus aga virmaline, äratades puude rauke ja naerdes üleannetult, nii et kajas laas. Laas ärkas täiesti, kõikjal mühises.

Kusagilt, sinivalgete jääpurikatega ehitud koopast ronis viimaks vä ja ka põhjatuul. Kuulatas, imetles — mis lahti? Akki põhjatuulegi ette ilmus virmaline, silmade pilkavalt, põletavalt kilades. „Mis elukas sina's oled? Oled aga sassis ja hall juba. Ei või sind imelooma äragi tunda, põhjatuul.“ „Või sulle imeloom! Ha, ma näitan sulle imeloomal!“ Ja põhjatuul kukkus puhuma, nii et kõrvades aina hulus. Virmaline vaid naeris, ei mõjund temasse tuul. Siis ka tuul formas laanemäele jäneste juurde: laanetaat pidi lahendama loo.

Imellevate puude kohiseses liikus virmaline. Akki ta jalge ees keegi karjatas käriseval häälel: „Kas sa ei näe, et otsa tulel!“ Suure seebikamaka juures virmalise ees seisis vares. „Vares!“ turtsus virmaline. Kuid vares pahandas: „Ei näe taeva laotuses tähti taga ajada, tuleb siia ausaid linde lülitama.“

„Ah, ausaid! Kelle seebitüki sa ära tõid ja nii vara juba?“ mõnitas virmaline. Vihane vares kohendas prille külmanud ninal ja vastas: „Tõin selle juba eile. Ega võind ilma hooleks jätta oleksid sinagi ehk ta ära näpand.“ Vihastas nüüd virmalinegi, põlastas: „Lühipaljas varesekont!“ ja läks edasi. Ka vares lendas mäele, jättes valveta seebitüki.

Ühe kuuse alt kostus vali norskamine. Uudistades lähenes virmaline. Katkes norin ja ehmunult pisist okste alt pea välja oravaeit, tõmbus kohe tagasi ja kukkus kisama: „Mis sa küll peaksid hulkuma ringi. Näe silmad võtab kohe nimedaks. Sa laisk ümberaalejal!“

Algas sõnelemine ega morganud kumbki, et mäelt lähenesid laanetaat, jäneseid, vares ja põhjatuul. Taadil oli käes suur köis.

Ootamatult vibutas laanetaat köie ümber virmalise ja kõik teised haarasid kinni köie otsast. Siis viidi vang, virmaline, laanemäele ja laanetaat andis põhjatuulele käsu: „Põhjatuul, viid virmalise taeva, riputad seal händapidi põhjanaela külge! Ei ta siis tule enam laande lülitama rahulikke loomi ja linde.“ Põhjatuul haaras köie ja formas ülesse ühes virmalisega. Vares, nagu ikka väga asjalik, tõttas oma seebikamaka juurde. Oravaeit, kelle uni oli lõpulikult läinud, ronis kuuse otsa käbi nokitsema. Taevaserval süüitus koit kuldviiruna põlema. Kui põhjatuul jõudis tagasi laande, mühas laas ikka veel. Laanetaat oli aga jõudnud uuesti uinuda ja norskas juba oma ahju taga. Kava aga naerisid jäneseid uueaasta koidikul istudes laanemäe nõlvakul, naerisid virmalist, kes ei pääsenud enam taeva laotusest alla luisima maa peale.

Tallinna noorte Taani matk.

R. Möistlik.

2. (Järg.)
 Sõit Stokholmist — Kopenhageni pole vähem vahel usrikas Tallinna — Stokholmi omast Juba väljumine Stokholmist — põhjamaa Veneetsiast — on suurepärase. Rong läbis- tab majade rägastikku, tunneleid; veereb sil- dadel, kõrgetel tammidel; tormab üle lah- tede ja jõgede; poeb läbi auliladade ja kaljupesade ning lendab siis 70 klm. tunni- kiirusega lõunasse. Metsad, kaljumaestikudki lendavad. Harva märkad mõne talu, veel har- vem mõne küla, mõisa silmapiiril. Küll aga näib teeveerel linnu, linnakesi, tööstuskeskusi.

Vast viieviku saabumisega tumeneb maas- tiku vaheldus ja värviküllus.
 Jälgides siis elu lähemas ümbruses — va- gunis. Suures pikas eesti-rootsi rahva ühis- osas on hoogu ja elurütm. Laul, keelteoppi- mine, käte- ja sõrme elavkõne ja naer val- dab vaguni vahikäigudki.

Rootslaste siimpaatne südametevõitja viulidaja Gunnar on piiratud eesti naisperest, kes andumusega kuulavad rootsi rahvamuusikat. Opitakse rootsi laule ning lauldakse ühiselt ka mõni oma viis. Lisab külalisi teistest vagunitest, lauldakse kaasa — sellest saadakse aru, räägitakse kätega — ka sellest saadakse aru, sest kõik on noored. Kitsaks muutub olemine. Gunnar aga mängib ja män- gib nagu tahaks proovida kumbal enam vastupidavust: temal või viulil. Mängibki vaimustatud kuulajaskonna magama, kuhu keegi jääb... Argatakse vastu hommikut kui rongki jõudmas lõppsihti, väsinult veereb lõuna rootsi —skoone — tasasel põldmaas- tikul toredate talude ja veel toredamate tõe- karjade keskel.

Malmö!
 Rootsi elavamaid sadama- ja tööstuslinna. Vaguni aknast näed vaid tehaste rägastikku ja korstnate metsa, kuni rong on jõudnudki sadamasse, kus ootamas tohutu suur ja lai laev.

Räägitakse: polevatki ümberistumist, rongi sõitvat sillalt otse laevale ja Kopenhagenis jälle roobastele. Suur on aga peftumus kui meid rongilt laevale käsutatakse ja kauba- rong laevale sõidab. Lugupeetud kaubaartiklid siin mail eesõigus.

Polnud see meie kahjuks. Avaral laeva- tekil oli palju paremaid võimalusi esimeseks (eesti, rootsi, norra) noorte kohtamiseks. Viulimehed, Gunnariga eesotsas, leidsid ruttu ülesse Kopenhageni noorsoopidustuste- eelse ühise rahvatantsu rütmi keele. Ilus päike peletas Kateriati udu. Ning polnud veel täielikult silmapiirilt kadunud Malmö nähta- vused, kui juba tungisid esile seitsme saare kuningriigi suure pealinna tornid, kuplid ja ehitised. Hiljem tornid nagu vähenevad ja laev tüürib nagu kedagi otsides kõrvale. Oige: tollimaja, mille kaudu pääseme veel kord va-

gunitesse ja kihutame siis Kopenhageni pää- jaama.

Meeleolu muutub pidulikumaks, sest jaa- mas on rahvarõivis taani noorus korraldamas vastuvõtu tsermoniid. „Danske Folkendansere“ esimees P. Lorenzen tervitab peakorraldajate nimel kõiki külalisi, eriti aga kaugel tulnud eestlasi. Omame üldise tähelepanu. Meie ope- raatoriga võistlevad rida ajakirjanikke ja fo- tomehi.

Olemegi suurlinnas. Kahe, nelja, kaheksa- rattalised elukad — liikumisvahendid ristj- rästi kihutamisega löövad veidi reast välja eesti rahva. Pole harjutud sellise elutempoga. Ja- lad töötavad mehaaniliselt ning mingi sise- tunne ütleb sulle: päästa end kui võid. Ent lõpuks aimad: sa polegi kaugemal kui Tal- linnas Viru tänaval — puha tänavad üles- kistud, läbikaevatud ja alasti trammiroopad hiilgavad päikese kuumas. Ajnult veidi avaram ja lõputa näib see tänav täna, kuni tohutu ja lõputu majade rida sulle siis meeletule- tab: oled eksinud. Ja oledki. Juht juba teab kus — inimmeres kadunud. Onneks näen veel kusagil tänavanurgal mrs. Meikoppi ja pääs- tan end ühiskorterisse, kus järgnevad pese- mise ja kehakarastuse toimingud. Tuleb riie- tuda ja mõelda pidustuste programmile.

Ohtupoolikul kell 6 toimub pidustuste pää- korteri „Grundtvigs Husi“ avaras saalis ava- aktus. Tuhendeid pidustuste tegelasi on koos. Rahvused tähestiku järele: inglased, eestlased, soomlased, norralased, rootslased, taanlased, siis veel saksa, austria ja grööni esitajad. Pidulikkude rahvarõivade kirju meri. Seinu de- koreerivad rahvuslipud. Mul on tunne, et sini- must-valge lipp nurgal on fus-m teistest, võiks teistega võistelda ja lippude missiks tulla. Avab alati tuju ja humooriküllane Poul Lo- renzen. Tervitavad kordamööda iga rahvuse ja rühma esindajad. Igale tervitusele lauldakse ühiselt peokavast vastav hümn. Kõigest ei saa küll täitsa aru, kuid Soome esindaja ter-

„Eesti rahvas“ Kopenhageni jaamas.

vitusele järgnev „Vart land“ (Mu isamaa, mu õnn ja rõõm) on ju meilegi kättesaadav ning lauldakse kõikide poolt hoogsalt suure andumusega kaasa.

Järg jõuab Eestini. Tervitab meie kuld-suu nrs. A. Meikop. Ta oskab rääkida ja ta kõnel on mõju. Kartma löi süda, kuidas tuleme toime hümniga. Meie 20 inimest ei suuda ju suurt saali täis laulda — kas aitavad teised kaasa? Ent kartus oli asjata: kui algasime esimese salmiga laulis kogu saal: nemad „Vart land“ meie „Mu isamaa...“ Kuid juba esimese salmi lõpposa hakkas kujunema meile üllatusena: kaasalauljad muutusid järjekindlalt kuulajaks: meie laulumelodisid ja solistide koorilaulu imelhus sundis vaikima esmalt lähedamal olijaid, siis aga ka saali viimased osad. Viimase salmi algasime juba täitsa üksi ja kui selle lõpuosa suure vaimustuse ja liigutusega siin eesti, rootsi ja „Daneborgi“ värvide all kuuldavale töömehele, oli kogu saal surmavaikne ning vanemadki inimesed pühkisid liigutuspisaraid. Pääsis valja hiigla aplaus, olime suuresti tõstnud momenti pühalikkust ning samavõrra oli kasvanud meie ja muidugi ka eesti autoriteet.

Piiratud ajakirjanikest ja kunstinimesist, kes meil ikkagi palusid laulu, järgnes rongikäik raekotta. Ees sihvakad ja sitked inglased, kes kogu tee raekojani täitsid mingi poloneesiga. Järel ÜENÜ lipud ja muu kirju värvide meri.

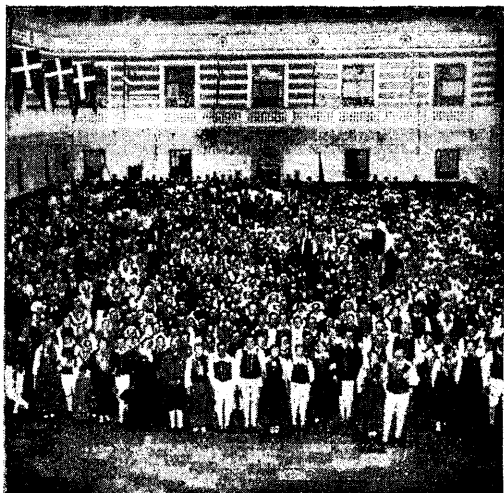
Raekoda ise on meie oludele uskumata dimensioonidega ehitis. Tuhanded tegelased, oma lippudega ja külalised sobivad vaid ühte saali nurka. Tervitavad kusagilt saalide rõdult loozist linnavalitsuse esindajad ja kuninglikult orkestrilt valguvad saali pidumarssi helid. Ent veel enam üllatavad peo-rahvast teised suured saalid uhkelt kaetud laudadega, kus rooga sadat seltsi kogu suurele külaliste perele ning mõniasada teenijat kannab ringi sigareid ja joogikanne.

Söömingule järgneb tõsine „omavaheline koosviibimine“ hiigla ulatuses. Kord „vanamuusika tants“ orkestri saatel kogu suurele perele, siis aga esinevad üksikud rahvused oma esindusnumbritega. Pea esindusnumber, nagu põhjamaade noorsoopidustustel ikka, on muidugi rahvatants.

Taanlased — kui peoperemehed — on muidugi arvukamalt esindatud ning esinemised hästi valitud: puhas stiil, lühikesed, kuid kombinatsioonrikkad ja lõbusad rahvatantsud, ilus, stiilne rahvariietus. Taani osana esinevad veel väikekasvulised gröönlased poisid kui tšdrukud stiiliseeritud teha es hülgenahkseis püksiriietusis. Ent hoolimata põhjamaaisest kaugusest on nende esinemis-s haaravat hoogu ja temperamenti, mida kogu õhtu jooksul imetletakse.

Kopenhageni keskseid tantsu esitavad mingisugused vastavalt riietatud gildivennad (hoidku neid unes nägemast!) ning „vanamuusika“ tantsu rühm vanu inimesi Jüllandist. Eeskava üldiselt väga kirju ja vahelduv.

Järgmised arvult on rootslased: ka neil on põhjamaal oma kuulsus. Nende tantsud väga

Kopenhageni põhjamaa noorsoopäevade peotegelasi raekoja saalis.

ilusad, pikad, kombineeritud, stiliseeritud ettekanne hoogne, puhas, viulimehed omaette kunstnikud. Veidi omapärasemad on norralased: musta põhitooniga riietus, tantsud vanad ja omapärase traditsioonidega põimitud. Nende hiiglenumbriks olj mingi meeste solotants, mis oma riskantsete numbritega äratas tähelepanu ning milles nagu oleks tundund slaavi elemente.

Inglased teenisid oma tänaval võidetud loorbereid veel kord. Kergus ja plastiikkus, mülega nad sooritasid raskeid mõõga ja murrantantse, kõneleb nende tõuomadusest „sportmenliikkusest.“

Ka Soome hiilgas oma esinemisega, eriti aga raskete ettekannete puhtusega. Nende „Kadrilli“ ettekandmine pole nalja asi.

Eestlaste esinemine — omamaaastele ei tohi komplemente teha (hoidku siis veel mahategemisest) läks hästi. Ka pealvaatajate suur kogu ning aukartustäratav raekoda ei suutnud lambipalavikku esile tuua. Täie vastutusega täitis igaüks oma ülesande. Meie rühma laul kõlles kindlamalt ja puhtamat kogu reisu ajal. Põhjamaa rahvalauludest oma viisirikkusega erinend eesti laul meeldis eranditult kõigile, seda tunnistas meie osakssaanud erakorraliselt suur kiiduavaldus-torm. Ka eesti rahvatantsud „tuljak“ „labajalg“ ja „hüppetants“ on temperameedikamad ja sisukamad teiste tol õhtul esitatud rahvuste omadest.

Alles koidu eel lõppes koosviibimine. Olles tantsinud kaasa kõik tantsud (moetantse ei tunnustatud üldse) siirdus peorahvas viimaks raekoja ümbruse ululitsaid täites, öökortereisse. Nõudis tunde kuni eesti peres muljete vahetamisest väsinuina ühise „Kalle Kusta“ lauluga komandus uinuti.

Hommik suure pidutsemise järele ei töota midagi hääd, küll laulame oma korraliku hom-

Seltskondlikke mängu.

Anna Raudkats.

Sinine, valge, punane.

Osavõtjad istuvad või seisavad väikestes gruppides (ringides). Iga grupi moodustavad kolm mängijat, kelledest üks esitab sinist värvi, teine valget ja kolmas punast. Võib tähistada mängijaid vastavates värvides riide või paberi ribadega, mis kinnitatakse õlale. Kõik grupid asetuvad ringikujuliselt ümber saali niikaugemale üksteisest kui ruum lubab, väljaarvatud üks grupp, mis jääb ringi keskele. See grupp annab käskusid. Kui üks mängija sellest grupist hüüab: „sinine!“, peavad kõik sinised omavahel vahetama kohad, ning keskmise grupi sinine katsub võtta omale koha mõnes välisgrupis. See sinine, kes selle tagajärjel jääb kohata, liitub keskel oleva grupiga. Kui sel kombel on 10—20 korda vahetatud värve, loetakse ära võitjateks need osavõtjad, kes mängu kestel kordagi pole olnud keskmises grupis. Neile kolmele mängijale, kes mängu alul moodustasid mainitud grupi, ei võeta seda arvesse.

Mõlder.

Mängijad seisavad paarikaupa ringis hoides üksteise käe alt kinni, kõigil näod vastupäeva. Üks osavõtja, kel pole paari, seisab ringi sees. See on mõlder. Klaveril mängitakse marssi kahes teisesendis. Esimese teisendi ajal paarid käivad ringi edasi vastupäeva. Kui hakatakse mängima teist varianti, paari seltsilised vallandavad võtte ning siseringilised teevad täispöörde, mispeale jätkatakse marssimist, välisringilised endiselt

mikulaulu, aga ilm on pilvis ja udune. Kell 9 30 ühine väljasõit Klampenborgi. Jälle meie vagun viimase võimaluseni täis. Sõbrustatakse eeldustega, et vast saab siis jälle kuulda laulu. Kuid lauludega ollakse kitsi, ei pillata seda kallist vara nii ohtraid, niiske külm ilm ja esineda tuleb veel mitmel pool.

Klampenborgi jõuame veel enne vihma, aga kui algab rongikäik peoplatsile, avanuvad taevavaluugid nende patuste peade kohal ja vihma sajab ja sajab, ega kaitse meid ta eest põlised ja paksud pükspuud. Kavatsatud olemisest ei tule siin välja midagi. Põlised paigutatakse kohvikutesse ja saalidesse. Tuuakse kehakinnituseks võileibu igale, hiljem kui vihm juba lakanud jagatakse kohvi ja saiu autolt. Operaator saab juba vabalt töötada. On ju ka mida jäädvustada. „Kella kaheistkümneme vabaõhu kohvi“ seda ei näe alati!

Tagasisõidul paraneb ilm ja peale poole-tunnist sõitu paistab päike veidi küll häbelikult rikutud hommiku pärast, aga seda kiiremat riideid kuivatades (Järgneb.)

vastupäeva, siseringilised aga möödapäeva. Vähe aja pärast katkeb muusika. Välisringilised peatuvad, jäädes nägudega endiselt vastupäeva, ning siseringilised, kaasaarvatud mõlder, kes senini tegevuseta seisid keset ringi, katsuvad leida enesele paariseltsilise, võttes kinni mõne välisringilise käe alt. See, kes jääb üksi, saab mõldriks.

Anemarss muusikaga.

Toolid asetatakse tihedalt ritta nii, et ühel on selg, teisel iste samal poolel. Toole on üks vähem kui mängijaid. Klaveril mängitakse marssi. Osavõtjad, käed selja taga, käivad marsi taktis ümber toolide rea. Igakord kui muusika katkeb, katsuvad nad nii ruttu kui võimalik istuda, kusjuures keelatud on toole paigalt nihutada, et nii pääseda teisele poole rida. See, kes ei leia kohta, lahkub mängust ning võtab ühes tooli kaasa. Mäng jätkub seni, kuni on järele jäänud ainult üks osavõtja, tema tunnistatakse võitjaks.

Muusika katkestatakse alati silmapilgul, mil seda kõigevähem oodatakse.

Teisend. Kui osavõtjate arv on väga suur, asetatakse toolide asemel pooled osavõtjad rongritta (üksteise selja taha) nii, et kordamööda ühel on vasem käsi puusas ja parem eelseisja õlal ning teisel parem käsi puusas ja vasem eelseisja õlal. Kui muusika katkeb, katsuvad mängijad, kes käivad ümber rea, võtta mõnel reasolijal käe alt kinni, kusjuures on keelatud murda läbi rea või pugeda käte alt läbi. See, kes enam ei leia vaba käsivart, lahkub mängust, samuti ka üks reasolijaist (einnast kummast otsast), kuni lõppeks ainult kaks osavõtjat on keerlemas viimase reasolija ümber.

Pilgutusmäng (silmategemine).

Ühe palju poisse ja neidusid ning üks „üksik“, poiss või neiu. Neid istuvad toolidel ringi keset tuba, mitte liig tihedalt. Üks tool on tühi. Iga tooli taga seisab üks poiss, käed seljatoel. See poiss, kes seisab tühia tooli taga, katsub nüüd muretseda enesele seltsilist, pilgutades silmi mõnele neiuale. See neiu püüab tõusta omalt kohalt ja minna üksiku juure, kuid seda ei taha lasta sündida poiss, kes seisab tema selja taga. Kui ta jõuab panna käed neiu õlgadele enne, kui see on jõudnud tõusta toolilt peab neiu jääma paigale, ning üksik peab katsuma õnne mõne teisega, kuni ta viimati saab enesele neiu. Viimase poiss on siis üksik ja hakkab pilgutama.

Kui selkombel on mängitud tükk aega, võtavad poisid istet, ning neid hakkavad pilgutama.

Noored põllumajanduslikul tööl.

Mida soovida maanoortele uueks aastaks.

Maatulundusele enam tähelepanu!

J. Ümarik.

ÜENÜ Esituskogu võttis I. a. vastu sooviavalduse, et maanoored tulunduskiisimustega enam tegeleks ja igas maalasavas ÜENÜ peres mt. haru ellu kuitsuks. Näeksime meeldi, et noored oma parlamendi soovide kohaselt talitades 100 prots. noorte koondistest ka maatulundusalul töhe rakendaks ja enam noori oma jõudu ja aega enesearendamisele maatulundusalal pühendaks. Mida teravam kitsikus talundites, seda enam tuleb talunikul leida väljapääsu omaaabis ja enesearendamises. „Aita iseennast“ saagu meie noorte hüüdsõnaks! Sirgugu noortest tublid tuleviku põllumehed, kes seda julgemini kitsikusele vastu astuvad, mida varem nad iseseisvalt töötaades maatulunduslikke teadmisi ja oskusi omandavad. Ees on veel suurem osa talvest. Tuleb hankida võimalikult palju täiendavaid teadmisi vastavast kirjandusest, kursustelt ja õpperingidest koondudes maatulundusklubidesse, harudesse, ringidesse, et seda viljakamalt suvel tööprojektidena teadmisi ellu rakendada.

Noorte töökavad mitmekesisemaks.

Igal kehaliselt ja vaimliselt tervel inimesel, eriti aga noortel, on väga mitmekülgsed huvid ja tugev tegutsemiseks. Neid tuleb rahuldada. Vastavalt sellele ei või noorte maatulundusklubide või harude töökavad piiruda ainult puhtpraktiliste tööprojektide korraldamisega ja oskuste omandamisega. Tuleb ettenäha noori tuleviku põllupidajaid iga külgselt arendavaid tööala. Saagu reeglisi töökosolekute kavu järgmiselt neljas osas:

Esimene — töökosolek, kus käsitatakse haru, ringi või klubi ametlikke küsimusi: valimised, koosolekute pidamise aeg ja koht, talvine tegevuse ettevalmistus, valitud tööprojektidele: kirjandus, referaadid, kursused, õpperingid, jne.

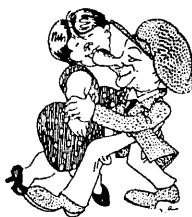
Teine — maat. ettevõtted, mis ei luba end korrastada tulunduslikul põhimõtetel: naiskäsitööd, keeduviljade konserveerimine, puu-, nõõri- ja nahatööd poistele, tervishoidlike ja loodusteaduslike proble. käsitlemine (õpperingid), loodus- ja metsakaitse küsimused, umbrohtude ja kahjulikkude putukate tundmaõppimine ja nende tõrje, loomakaitse, koduümbruse puude, põõsaste ja heina tundmaõppimine, koduümbruse ilustamine jne. Suvel on võimalusi kõike seda praktiliselt käsitleda.

Kolmas — ühiskondlik elu. Noortest põlumeestest peavad sirguma ka kasulikud küla ühiskonna liikmed: ühistegelased, rahvamehed, noortejuhid.

Koosolekute korraldamine ja juhtimine, kõneoskuse arendamine, küla- ja vallaelu häduste ja pahede arvustamine, vaielduskoosolekud, näituste, võistluste ja õppekäikude korraldamine, esimese abi andmine, avalikkude hoonete ehitamine ja elustamine, tegevlaste austamine — kõiki seda tuleb praktiliselt õppida ning mõndagi on võimalik tegelekult läbi viia.

Neljas — mõistlik ajaviide. Laulud, muusika, laulumängud, võimlemine, rahvatantsud, suulised ettekanded, lavategevus, huviohtud, tähtpäevade pühitsemine — kõik see rõõmustab meelt ja kergendab tööd. Kes oskab teravmeelne ja lõbus olla, võib ka teistele raskemagi töö kiiresti ja tähelepanematuna mõõduvaks muuta.

Muidugi pole need töökosolekute piirid täpsed, vaid tuleb siin talitada võimalust mõõda ja tarviduse korral nagu 24. veebr.

1. Sina, Ants, lähed aga jälle sinna töökosolekule. Kas sa päeval peremehele küll pole tööd teind! Ei tea, mis sa säält otsid!

Noorhärja Mats Petser

2. Aga vat, kui mina oma seitse tundi lõbutsen . . .

3. . . ja siis veel korralikult keha karastan . . .!

4. . . tule siis, Ants, katsume, kellel on rohkem jõudu.

S. Russ'i joonistised.

3. ja 4. osa, oskuskursuste puhtul 1. ja ehk ka 4. osa teostada. Kuid töökava tuleb aegsasti koostada ja võimalust mööda igale liikmele vaheldamisi oma osa ühes või teises kava osas täita anda. Nii saavad koosolekud huvitavamaks, kooskäimine muutub saadavamaks ja osavõtt koosolekuist muutub elavamaks.

Igal klubil või harul olgu ideeline ja vastavalt ettevalmistatud juht.

Tema ülesandeks on töö üldine juhtimine, töökoosolekute korraldamine, kaasabi töökavade koostamisel ja väitmisel, tehniline nõuandne ettevõtetes või tööprojektide läbiviimine, või vastava nõuandja leidmine, kui ta ise selles küsimuses asjatundja pole. Juht ei tarvitse olla juhatusliige ega esimees, kuid ta on siiski klubi või haru vaimline sihiandja ja tegevuse edasilükkaja, diktaator omal alal ning ripub mt. klubi või haru töö edu õnnestunud juhi leidmisest. Juhi kõrge, ideeline ülesanne nõuab, et tal oleks selged meie noorsooliikumise sihid ja abinõud, mis sihtideni viivad. Et liikmeid kasvatavalt mõjuada, peab tal olema autoriteeti ning võiks ka liikmetest olla vanem, kui mitte igakord aastate, siis vähemalt elukogemuste poolest. Ta peab koolist juba lahkunud noori kooshoidma ning koolipingil istujaist järelejäetud kasvatama. Ta peab oskama noortes arendada tegevustungi, isetegevust, iseteadvust, ühistunnet, ausust ja kohusetunnet, valmisolekut teistele abijandmiseks, huvi, armastust ja aukartust kodutalu, koduküla ja koduümbruse vastu — kas pole see kõrge aateline ülesanne, mille eest makstab töötada!

Et sel alal tegevust arendada ja asjast huvitatud juhtidele ülesannete, tööalade ja töötamisviiside selgitamisel ja ühtlustamisel abiks olla, korraldab ÜENÜ maatulundus keskojtkond jaanuaris ja veebruaris rea kursusi-nõupidamisi põllutöökoolide juures ÜENÜ põllumajandusharude ja maatüundusklubide juhtidele ja noorsootegelestele. Jääb soovida, et noored neist kursustest elavalt osa võtaksid.

Noorte tegevus majanduslikule alusele.

Iisaku noortepäeval ettekantud Kesavälja noorte mt. klubi esimehe TOOMAS RUBEN'i (Jäneda p.t. õpilasi) auhinnatud kõnest.

Meie põllumajanduse kiiret arenemist takistavad tuntavalt mitmesugused ajajooksul tekkinud valearvamised. Üldiselt rasked põllumajanduslikud olud ja põllutöö arenematus olid siin põhjuseks, et inimesed võõrdusid maast ja hakkasid linnaelu liiga kõrgelt hindama.

Tehnilisi uuendusi, teadust, kogemusi ja ühistegevust abiks võttes on aga võimalik maa elu parandada ja tööd tasuvamaks muuta. Mida suurem töö tasuvus, seda rohkem huvi äratab ta töö vastu. Aineline kasu on see tegur, mis ergutab inimesi tööle, ning äratab huvi põllutöö vastu

Ühtlasi majandusliku eduga tulevad ka mitmesugused kultuurelu vormid maale, mille tagajärel maaelust tõsisemalt lugupidama hakatakse. Sellepärast tuleb juhtida maanoorte tegevus majanduslikule alusele. Selles sihis on samme astunud, on loodud vastavad noorte organisatsioonid, mis tegutsevad ka selles sihis. Tahaksin loota, et siit võrsuvad meie tuleviku põllumehed, tugevamad, energilisemad ja enam majanduslikult tegutsevad, vastandiks suuremale arvule meie oleviku põllumeestest. Tuletan siin meelde klubi liikmetele nende kohuseid: ise töötada nii palju kui vähegi võimalik, algatada ja läbi viia midagi paremat ettevõtet, mis isakodu ja ümbruskonnas veel läbi löönud ei ole, mille vastu vanadel põllumeestel usk puudub.

Näitame, et meie noored, tuleviku põllumehed võime ja suudame eeskujul, ergutust tuua ka vanemaile põlvedele ja põllukultuuri tõstmist kiirendada.

Toimime majanduslikult iseseisvalt oma käe peal. Arvestame ja kalkuleerime, sest põllumajanduslik ettevõte on ka ärieline ettevõte, iga toiming ja rahakulutus peab kaalutud olema ja majanduslikel põhimõtetel, loodetava kasu mõttes tehtud.

Tahaks ütelda: tere tulemast igale, kes on valmis tööle meie põllutöö kultuuri tõstmiseks. Põllutöö eriharidus esimesele kohale, ära kasutades kõiki võimalusi, mida pakub riigi ja vaba põllutöö rahva ühistöö. Suur usaldus ja ühtlus põllumajanduslike ühistegevuse edendamisel ja töös, mida peavad kandma valmistajate nõuded ja vajadused.

Kaugele peab jääma selles suurimas töös väiklus ja omakasu. Ärgu unustatagu, et suurele tööle ja teole tuleb väärilist ohvrit tuua, sest teisiti ei ole võit mõeldav.

T. Ruuben.

Viru maanoorte kõõgivilja võistluaskasvatus.

Läinud aasta suvel korraldati Virumaal eelmise aasta eeskujul alg- ja täienduskoolide vaheline kõõgivilja võistluskasvatus. Osa võtsid 30 kooli 403 õpilasega. Võistlustöid hinnati järgmiselt: I. auhinda 62, II. auh. 110 ja III. auh. 165. Autasuks said I. auh. saajad kirjandust keskmiselt 100—110 senti väärtuses ja II. auh. saajad 50—60 senti väärtuses. Tööde tagajärg on eelmise aasta omast h. opis parem. Mõnedes algkoolides on väga ettevõtlikult ja innuga töid tehtud. Eriti häid tagajärke saavutasid Viru-Maidla algk. õpilased, kes oma töödega esinasid ka Lügenuse põllumajanduslikel näitusel — saades sääl I. auhinna. Rahaliselt toetas võistlusi Viru maavalitsus, kuna asju annetasid (kirjanduse näol) mitmesugused asutused.

Oleks soovida, et sarnane võistluskasvatus korraldataks ka tuleval suvel, sest see on abinõu, millega noori maa külge köita.

T. T.

Noored töö ja õppimas.

Ülevaade Metsküla maatulundus klubi tegevusest.

Metsküla m. t. klubi asub Virumaal Tudulinna vallas, Metskülas. Klubi kutsuti ellu Iisaku Tudulinna jaosk. agr. hr. Luha algatusel 1930. a. 30. okt.

ja tegutseb Tudulinna Põllumeeste Seltsi osakonnana. Klubi juhiks on kohaliku algkooli õpetaja hr. Elken, esimeheks hr. E. Tamm, kassapidajaks hr. A. Roosiväli, ja kirjatoimetajaks prl. E. Palm.

Eesmärgiks on koondada Metsküla noori loovale tööle, ümbruskonna kultuurilise tasapinna tõstmiseks, edendada vilumist ühiskondlises töös ja kasvatada liikmeid tublideks majapidajateks, ausateks ning ustavateks vabariigi kodanikkudeks. Klubi ümber on koondunud hulk energilisi, laima silmaringiga põllumajanduse alal tegutsevaid noori, kelle ülimalt unistuseks on kaunis kodu lokaalvate viljaväljade keskel. Ühisel nõul ja jõul tehtud töö viljakus annab tunnistust kindlast tahtest sihtide läbiviimisel.

Klubi algas tegevust 13 liikmega, kuid nüüd on klubil 32 liiget. Korraldatud on ava-koosolek, töökoosolekuid — 20, referaate 27, nendest: taimkasvatusest — 2, loomakasvatusest — 3, külakul-

tuurist — 13, ehitustest ja muust — 9. Teeõhtuid on peetud — 2. Referaadid on mitmekesiselt olnud huvitavad ja õpetlikud. Pääle seda on peetud linnukasvatuse ja piimanduse kursused, eriteadlaste juhatusel. Tegelikult töödena on olnud klubi liikmeil katsetükid, kartuli —, juur — ja söödavilja põldude, mille harimisest klubi liikmed lisaku-Tudulinna jaoks. agr. hr. Luha juhatusel tegelikult osavõtsid ja seega praktilisi kogemusi omandasid. Samuti tehti ka mitmesuguseid väetuskatseid, et näha milliseid väetusi kohapealne maa nõuab. Tehtud töö hinnati lisaku P. S. poolt 1931. a. 30. aug. korraldatud ülekihelkond. noorte pv. näitusel I auhinnaga, maakultuuri arendamisel ülesnäidatud innuka edasipüüdmise eest autaus I auhinnaga ja „Kuld aurahaga“ Võib loota, et kõnealune organisatsioon võib peagi kujuneda mõõdundvaks Tudulinna kirjus seltside peres, sest temas valitseb õige vaim. A. R

Noorte hääli.

(Kirjad toimetusele.)

Mis põhjustab noori maaelust lahkuma?

Tihti ja väga mitmesisulisel ajakirjandusel käsitatakse mõtteavaldusi, et maa noored ei taha või ei oska maaelu hinnata ning püüavad siis pääseda linnadesse, kus elutingimused mugavamad. Vaevalt on siin süüdi noored ise, kes tihti kaalumatult ja ilmsüütult suhtuvad igasse asjasse — ka linna või maa elusse. Suur vastutus selles langeb meie kultuurelu juhtidele ja eriti ka maa algkooli õpetajaskonnale. Olen märganud algkoolide juures, kus asjast tõsiselt huvitatud, õpetaja juhatusel töötamas noorte koondised, noortes hoopis isesugust maapärasest meeoleolu. Kuid mulle näib, et enamasti maa õpetajaist ei arvestata noorte vajadustega ega hingeeluga ega hooli palju ajakohastes noorteklubides, ühingutes, ringides ja laulukoorides kaasaitamisest või selle tegevuse arendamisest.

Nii asus siia L. valda sügisel õpetajanna, kes hoogsalt lubas külanoori nende tegevuses juhtida, ent kõik on jäänud vaid ilusaks lubaduseks. Ja ometi oleks õpetajal siin suur mõju ja suuri võimalusi.

Puutusin Järvas kokku noore koolijuhatajaga, kes energiliselt noorte tegevust toetas ning koolis ja väljaspool kooli põllumajanduslastele ainetele ja küsimustele ruumi andis ning muu seas ka enda karjapidamisega ümbruskonnale eeskujuks oli. Ise huvitatud maaelust, suutis ta ka noori kõita külaluga. Ja edu oli märgata. Oldi rõõmsad, et üldainete kõrval vahelduseks ka igapäevaseid maaeluse puutuvaid küsimusi käsitati ja selgitati.

Eeltoodust selgub, et just maaalgkoolid ümbruskonna noorte ellu peaksid suhtuma mitmekülgsemalt, elulähedamalt, külakohasemalt. Maa algkoolide õpetajaile tuleks nõuda suuremat seltskondlikku tegevust ja üldjoontes ka põllumajanduslikke teadmisi. Siis ei leiaks niipalju noori

end abituna maaelu küsimusis ega püüaks nii kergelt külast lahkuda kui seal kohane tegevus ja ühiselu võimalused olemas.

K. Kosenkranius

Talveõhtu veeteid.

Töötada nooruses — saavutada tagajärgi, ning tunda neist lõbu, on kenam idee, mis-sugust iga noor peaks eeskujuks võtma. Kahjuks leidub aga veel paljuidki ning eriti Peipsi äärkülades ja „Sētumaal“, kes mõtlevad teisiti. Selle asemel, et veeta pikki sügisõhtuid male-korona laua taga jne. leiame paljuid noori n. n. „urgastes“, milledest juba mõõda minnes tundub vastikut alkoholi lõhna.

Selletõttu, et siinsetel noortel on teised sihid ja vaated, kujuneb organiseerimine raskeks. Lejdubki mõtteosalisi, kuid alaline vastukihutustöö hävitab viimse tahte tegetsemiseks. Nii siis pole muud abinõu, kui jää äraootavale seisukohale — mõõduvad nädalad, kuud, aastad, kuid mingit muudatust. Ei oska, mis tuleb teha neil pimedaj-pikil talveõhtuil?

PEIPSIÄÄRNE.

Edasi, tulihinged!

Uue aasta algades oleme rõõmsad teades, et meid ootavad suured ülesanded, et meil noortena on palju teostada eesti tulevikumail. Eneseteostuses seisab ju meie elumõte. Ja kuigi tuleb tühjendada ka pettumuste ja kibeduste karikaid, ometi ärgu need tumestagu me noorussihete ja mälestusi.

On tõsi: kerge pole elamine praeguste tormide ja risttultel rannul. Ent raskemadki tormid pole võinud viia enestega meie rahva palavat elutahet, ega tohi nende rained langetada meie meeoleolu nüüdki: hoolimata oludest peame jõudma valgusele ja ilule. Meie, mu kaasnoored, ei tunnistata kunagi, et pääsemiseks oleks jäänud vaid

kaks teed: matkata laia maailma või surnuaiale. Ei! Meie jääme kodumaale, tunneme rõõmu olemasolust ja teostame selle, mis meile teostada antud ja mis meie võimuses. Kauniks muudab ühine kindel tahe me kodu, viljanurmeks ääretud mädasood. Kõik, mis meis õilsat ja paremat, anname tahtejõu mitmekordistatult kodumaale jälle tagasi.

Olgu kõikide meie toimingute saatjaks ka käesoleval aastal meid ühendav ülesanne: kodumaal Kogu aasta ärgata igal uuel hommikul täis teo- ja tööroõmu ja vaimustust elu vaimsete aarete näge-

miseks. Siis võime tõesti raskusi kohates vaid — naeratada.

Võrsuva põlve südametunnistus olgu avaram tunaste noorte omast. Meile paistku maailm hoopis uues valguses. Kasvame niisugusteks noorteks, kes kunagi ei tõsta taskurätti viimseks jumalaga-jätuks me kodumaale, vaid kes täis põlevat armastust võivad hüüda: Saatusest ilusaim sündida töömeheks Eestis!

Tallinnas, 1. I. 32.

V. Veitmann.

Merikangelasi.

Aleksandra Laas — eesti nooremaid elupäästjaid.

Merest piiratuna on eesti ju endisilt ajult olnud kuulsate randlaste ja merimeeste kodumaa. Vaid saksa ülivõimu aastasadadel hääbus eesti merikuulsus: hävinesid laevastikud, kõrdunes vabam merimehe elukutse. Vast alles omariiklusega areneb jälle meriasjandus ja laevandus, andes leiba mõnele tuhandele merimehele.

Elupäästja prl. A. Laas (vasemal) isalt kingituseks saadud laevaga.

Viimasel ajal on tõusmas nooremas generatsioonis jälle merikangelasi, keda ei kohuta merimehe raske elukutse varjuküljed. Nimetame vennakseid Valterisi. Nende kõrval vääriks mainida naissoo esindajana prl. A. Laasi, kelle elulugu kõlab romaanina ning kes hilju unistab esimese eesti naiskapteni elukutsest.

Prl. L. isa, Jaan Laas, pärit merimeeste perekonnast Saaremaalt, Kaarma-L. vallast, läks 11-aastasena merele ning asus 17-aastasena tuukrina välislaevavähiuste teenistusse. 1905. a. tuli Eestisse, ent mässule kaasaitamise eest pidi põgenema jälle. Ilmasõja päevil muutretses endale kallid tuukririistad ja kahemas-tilise kaljase ning vedudega, kroonutuukrina ja selle kõrval uputatud varanduste päästjana teenis suuri rahasid, mille eest oleks võinud osta kümneid maju, kui seda poleks segand sõjakartused, kuni vene raha väärtus langes nullini. Veel praegu vaatleb prl. L. 1000 ja 5000 rublaliste pakke, millega võiks katta terveid seinu.

Ju 6-aastasena asus Aleksandra isaga merele isa tuukritööd jälgima ja kümneaastasena õpilasena sai temast elupäästja.

1922 a. sügisel tormise ilmaga kord Kalarranna kaudu koju tulles, kus isa tuukrina merel töötas elektriijaama torustiku juures, märkas A., et tormi tõttu kaugemale merele ankrusse viidud parv, millel viibisid kaks tuukri abilist, lainetel kurjaennustavalt kõikus. Akki tõukaski tugev laine libeda parve küljeli ning parvel viibinud kaks abilist vajusid appihüüetega vette. Neist hakkas teine surmahirmus eksiteele viiduna ujuma lahtisele merele, kuna teine, kes nähtavasti ujuda ei osanud, põhja vajus.

Hoolimata tormist hüppas tüdruk kohe ainsasse paati, haaras aerude puudusel pootshaagi ning tüüris õnnetuskohale. Pootshaagi abil leidis poolsurnud mehe, kelle upitamine tormis libedale parvele ja paati nõudis 10-aastaselt tüdrukult kestvaid ülijõhulikke pingutusi. Kuna paadid tormi tõttu veest välja tõmmatud, polnud, hoolimata appihüüetest, rannalt ihtki appitulejat, ning tütarlaps oli pooleturnikise heitluse tõttu läbi märg ja nõrkemas kuj pool-

surnud mehega jõudis kaldale. Elluäratamis-
katsed õnnestusid, kuid elupäästja ise viibis
selle tagajärjel paar kuud haigemajas elu ja
surma vahel. Vapustuste järel, mida juhtumine
esile kutsus, suri kuu hiljem ema ja nädal
hiljem vanem õde.

Perekonna toitja oli vapustatud — ma-
janduslik seisukord nõrgenes, teenistus hal-
venes. Tuli müüa senist varandust, anda kort-
ter ning ülespidamise kergendamiseks asus
Aleksandra isale appi tuukritõisse. Ent 6—7
puudane tuukriülirikond pole tütarlapsele jõu-
kohane.

Hiljem uppus onu — kapten — Meksiko la-
hes ja läinud aastal sai ka isa Osmussaane
juures õnnetut uppumissurma...

Ent siiski pole prl. A. Laas jätnud meri-
unistusi, vaid kavatseb, kuigi üksi ja maha-
jätetuna, raske päevatöö vahele surutud õhtu-
keskkooli õpingute lõpetamisel jätkata stuu-
diumi merikoolis.

Läinud aastal, s. o. 9 aastat hiljem sünd-
must, annetati prl. Aleksandra Laasile E. Pu-
nase Risti poolt aumärk inimese elu pääst-
mise eest. Annetamise algatuse tõstis üles
päästetu Aleksander Ljubimov, kes vahepeal
surnud.

On hea tunne teada, et oled vähemalt ühe

inimese eluga 9 a. võrra võinud pikendada,
lausub prl. A. Laas saarlase visadusega oma
kurva saatuse kergendamiseks.

Prl. A. Laas tuukri ülikonnas (puudub peakate).

ÜENÜ elust ja tegevusest.

NARVAST.

Raske on säilitada rahvuslikku omapära
väikerahvail suurte hulgas. Peab olema vai-
vel iga hetk ja väsimatult kandma kokku
kive omapärase rahvakultuuri kujundamiseks,
mis aitaks meil püsida suurte rahvaste vahel.
Meie kultuuri sisemine pinge peab kasvama
tugevamaks, tugevamaks kui suurilgi rahvail
— see neutraliseerib mõju, mis võiks aval-
dada nende arvuline ülekaal.

Rahvuskultuuri loomine pole teostuv aga
kabelitõrvamistega ega rahvuslike vastolude
õhutamisega. Vastupidi — tuleb asuda iga
isiku kasvatamisele rahvuslikus vaimus, et
seilest saaks isiksus, kes — kindel oma rahvus-
likus olemuses — ei alistu võõrapäraste kul-
tuuride mõjutusele.

Iseäranis piirimail — nii ka meil Narvas —
peab olema rahvuslik vaim tugev ning im-
muunne võõraile mõjutusele.

Oma eesmärgi taotlemisel — meie, noor-
soolased — peame pidama silmas neid fak-
toreid igapäevases elus, mis mõjutavad ta-
kistavalt rahvuskultuurilist arengut. Väga le-
vinend ja hulkadesse juurdunud lõbu- ja
joomakultuur näit. muudab väga paljud loiuks
ja ükskõikseks igasugustegi kõrgemate püüete
vastu. Samuti ka mõned poliitilised mõtte-
suunad ja palju teisi takistusi.

Neile tuleb tungida kallale nii avalike rün-
nakutega kui ka pikaldase, vaevarikka pii-
ramistööga. Avalikud kõned ja sõnavõttud
kuulaks esimesse liiki, teise moodustaks —
mitmesuguste tegevusvõimaluste loo-
mine, iseäranis noorusele. Kord innustatud
teisele tegevusele, avaneb tõenäoline võima-
lus, et isik võõrdub seniseist ebaposiitvseist
harrastusist, pühendudes ideelisemate sihtide
teenimisele. Sarnaseist põhimõttest ongi läh-
tunud Narva osak. senine tegevus.

Mai alul l. a. jõudis Narva osak. nijkau-
gele, et suutis hankida omale ruumid. Kuid
peagi osutusid need kitsaks. Pikemate otsi-
miste järele üüriti okt. lõpul uued ruumid:
saal hulga tubadega — mahutusega umbes
poolteistsada inimest. Kohe oli märgata töö-
hoo suuremat tõusu, nii uute liikmete juure-
voolus kui ka tegevuse intensiivsemaks muut-
mises. Uutes ruumides on korraldatud iga
nädal seltskondlike mängude ja teeõhtuid,
võistlusi, turniire, käsitööõhtuid, kõneõhtuid,
kirjanduslik kohus, kontsert-miiting jne.

Üldiselt areneb ÜENÜ keskendumise ja
püüenikindla töö tähe all, nagu ütleski kes-
kjuhatuses esimees Esinduskogu avakõnes.
Osakonnad on asunud töökaardide koostami-
sele. Noorsootegelelasele korraldatud kursus-
tel tõusiski päevakorrale küsimus, kuidas
koostada tegevuskava.

Tahaksin tuua lühidalt, kuidas on lahendatud tegevuskava küsimus Narva osakonnas.

Üldtegevuskavas on nähtud ette: kõne-, huvi- ja mälestusõhtute korraldamine, suurejoonelisel aktsioon nimele eestistamiseks, 24. veebruari aktus, loterii, kahepäevaliste noorsoopidustuste korraldamine eeloleval kevadel jne.

Üksikasjalikumas tegevuskavas on kirjandus-teaduslikul ringil tegevushooga kestel (1. sept. — 1. maini) iga nädal üks kõnekoosolek (referaat, vaidlus, loeng), kokku 33—35 koosolekut ning mõned kitsamad ja avaramad huviohtud. Samuti on eritöökavad käsitöö- ja maleharudei.

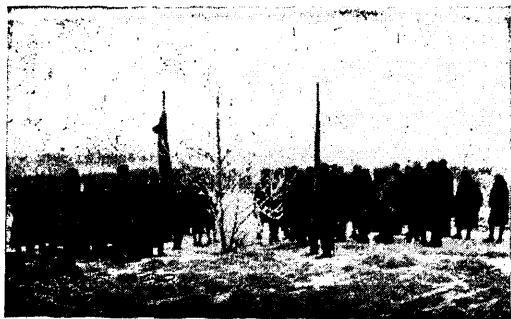
Üldtegevuskava ja üksikute ringide tegevuskava põhjal koostab juhatus igale nädalale ette nädalal-töökava, kus täpselt on nähtud tegevus igaks õhtuks.

Näide nädalal-töökavast:

- Esmaspäeval — Maleturniiri algus, turniiri korraldaja R. Tõlts. Koronaturniiri jätk.
- Teisipäeval — Käsitöö-õhtu.
- Kolmapäeval — Kõneõhtu: „Kuidas kõneleda“ — refereerib R. Tõlts. Juhatusel koosolek.
- Neljapäeval — Käsitöö-õhtu.
- Reedel — Maleturniiri jätk. Koronaturniiri jätk.
- Laupäeval — Seltskondlike mängude õhtu teelauga.
- Pühapäeval — Kirjanduslik kohus J. Mändmeisa jutustise „Juhisaare kiriku kellamees“ tegelaste üle. H. T.

ALBU-RISTILT.

Albu-Risti osakonnas algas tegevusaasta talvine osa 1. nov. 1931 üldkoosolekuga. Seati üles kavatsusi talviseks tööks. Osakonna põlevamäiks küsimusiks on püüe avarusele, hoolimata üldisest majanduslisest surutisest. Prae-

Pildil: Albu-Risti noorsoolased Salme Kesleri surmamispäeval.

gu hangitakse osakonnale Keskjuhatusel kaudu juriidilise isjku õigusi ja Albu vallavalitsusse saadeti palve raamatukogu vastuvõtmiseks avalikkude raamatukogude võrku. On olnud mõttevahetusi kodukultuuri ja tuletõrje harude asutamiseks. „Oma kodu“ asjus on loota kokkuleppeid vallavalitsusega ühise koolimaja-rahvamaja ehitamiseks. — Muide sportlased rõõmustasid lumest. Läänud a suusakursuste tulem. Paides, millest võttis osa ka osak. esindaja, on kõik noorsoolased asumas suuskadele. Arendatakse ilusat suusalaskmise talvelõbu millele meelivad lähedased „Valgehobuse“ mäed.

ÜENÜ Albu-Risti osakond mälestas 6. jaanuari kui vabadussõja pöördpäeva, mil üinbruskond vabastati sissetunginud vaenulisest punaväest. Selle vabastamispäeva puhul osakond korraldas traditsioonilise rongikäigu vabadussõja ohvrina langend Risti algkooli õp. prl. Salme Kesleri surmamispäigale, kuhu istutatud mälestuspuule asetasiid noorsoolased pärja.

Kaks vabadussõja kurba mälestust on osakond võtnud enda hoolde, üks neist on õpetaja prl. S. Kesleri surmamispäik, kuhu noorsoolaste ja Risti algkooli õpilaste poolt on istutatud puu, Lehtmetsa küla maantee veerul. Teine aga on vabadussõjas langend tundmata sõduri haud, milline samuti asub Lehtmetsa külas Oru talu metsasalus mäekingul.

Salme Kesler oli võetud kütüma taganevaid eesti rahvaväe ohvitsere, kuna keegi teine selist ülesannet endale ei julgend võtta. Jõudnud tagasi Lehtmetsa, kutsusid ta välja vahepeal sisseasund punaväelased ja pahaaimatult ta mõnisaada sammu korterist eemal maantee veerul langes surruna maha, pea läbipuuritud punaväelase kuulist. Peale vabadussõja lõppu tänulikud õpilased istutasid süütult langend noore õpetaja surmapäigale noore puu, mille juurde nüüd ÜENÜ Albu-Risti osakond kord aastas teeb oma palverännaku.

Sama püha paik on ÜENÜARO noorsoolaste ka tundmata sõduri hauakingas, missugune asub kümmekond kilomeetrit ida pool vabadussõja otsustavast pöördpunktist — Vetla lahingu kohast. Taganemiselt pealetungile ülelääind eesti rahvaväest oli haavatuna metsa maha jäänd üksik tundmatu rahvaväelane. Omal jõul oli ta suutnud ronida ühte heinaküüni, kust teda ta kaaslased ei teadnud leida ja kus ta verest tühjaksjooksununa — suri. Kohalikud elanikud matsid vabaduse eest võidelnud sõduri valges sõjamehe kirjstus Lehtmetsa metsasalus asuval mäekingul maamulda. Tema nimi on tänaseni jäänd teadmatuks. Ümbruskonna elanikud, eriti ÜENÜ Albu-Risti osakond peab oma tänukohuseks hoolitseda tundmatu sõduri puhkepaiga eest. Vabaduspäeval on kogunend noorsoolased ümber selle kalmu, et meelde tulelada vabadussõja riskusi, vabaduse hindu.

Tallinna osak. noored aasta vahetusel.

Tallinna osakonna noortel on kombeks traditsiooniliselt uue aasta vastuvõtmise. Aastavahetuse momendiks kogub kokku iga aasta enamus suurest noorte perest, et mõtteid vahetada kaasvõitlejatega, süüdata küünlad mähkida jõuluvana, valada õnne ja tõmmata tagasi hinge tehtud tööst. Vaadates Tallinna noorte tööle 1931. aastal peame märkima, et tööd tehti agaralt ja suure innuga. Parima tege-

ÜENÜ peasekretär A. Meikop ja Tallinna noorsoolasi nääriööl 1932. a. õnne valamas.

vusharudest on pannud välja laulukoor, kes kolmandat aastat töötab noore ja andeka juhi E. Aava juhtimisel. Koor on kasvanud tugevasti nii arvus kui võimes. Seda tõendas selgesti sügisene kontsert, kus kontserdil viibijad peale muusikaalselt viimistletud töö nautisid ka kodust ja nooruslikku meeleolu. Koori liikmed omavahel on sulanud kokku ühiseks pereks, mis annab edaspidiseks töö kordamiseks kindla pandi.

Laulukoorile võrdselt töötavad ÜENÜ sportlased, kes on teinud tublit tööd nii kergejõustikus, jääpallis, võrkpallis, kuid kaunima annud üldise kehalise kasvatusel alal, pakkudes noortele ettevalmistust võimlemises, et saada heaks sportlaseks. Sportlaste tahe ja ideed valmistasid sarnase suurejoonelise ettevõtte, nagu on seda ÜENÜ võimlemise instituut, mille ülesandeks on mitte üksi kodanikkude kehalise kasvatusel eest hoolitsemine, vaid ka suuremate hulkade juuretõmbamine noorte tööle. Ja meie võimsa instituudi jõulupüüel rõõmus-tavalt märkida suurt osavõttu ning ülevat hoogu ja meeleolu tegelastes kui ka osavõtjates.

Tallinna noorsoolaste aadressil peab veel märkima, et nende hulgas vananemist nagu ei tundu olevatki. Meie näeme rühkimas 18-aastaste kõrval kolm korda vanema, kelle elutuuli tundub olevat sama põletav kui noortelgi,

kui elukogemused ja aastad määravad teatud tagasihoidlikkuse. Kuid vanade tasakal ühes noorte taltsutamata temperamendiga annab tulemusi, mis enam väärt, kui kummagi rühma tulemused üksikult. Kui jätkub sarnane töö — ei peaks tulevikus olema oodata muud kui edu.

Mis aga paneb mõtlema, nii noori kui vanu, on majanduslik surulis. Noorte hoopisat tööd ja saavutusi ei krooni enam majanduslik kordaminek. Noored on vaeses ja rahvas on vaene. Nurjumised ei tohiks aga heidutada töötajaid, vaid peavad ergutama ja kohustama suurematele pingutustele. Selleks jõudu, taht ja tegevusrõõmu. K. Kranfeldt.

VARESMETSAST.

Surutuna Ida-Virumaa metsasügavustesse Varesmetsa noored on oma tegevuseski kohandunud üksilduse ja nürimeelsuse häda eest vältimise sihis, võttes eesmärgiks kultuuriliselt täiusliku külaühiskonna kuuendamise.

Et laua omaette kultuuriliste päüete peastaapi, mis ühtlasi omaks pretensioone vaimuvärskuse allikaks ja suudaks eemal suuremaist keskkohadest pakkuda meeldivat ajavaidet ja kosutavaid puhkusetunde, selleks Varesmetsa noored ehitasid aastate eest uue mugava rahvamaja.

Nagu mingi tihe kiirte vjhk on rahvamaja

ÜENÜ Varesmetsa osakonna 1931. a. juhatus. I rida (vasakult): Hilda Kask (arkivaar), Hans Kupits (esimees), Liidia Karp (abi kirjat.). II rida: Leonhard Põdra (abi laekur), Heinrich Malm (abikirjat.), Karl Dadonov (abiesim.). III rida: Meinhard Kask (ametita), Alfr. Pääbus (laekur), Karl Karp (kirjat.)

näol tungind metsaküla hämarusse ja häih-
tuma sundind labasuste uduvinet. Selle, üle
põlismetsa latvade ulatuva kiirtevihi vastu-
helki võib leida paljude noorte silmes ja hing-
ges.

Noorpõlvele omane seltskonnajanu on va-
resmetsalasilgi üks tähtsamaid kalduvusi. Lau-
põeva õhtu ja puhkepõeva saabudes tõtatakse
ikkagi rahvamajja, sest kus mujal saab läbi
elada niipalju muretuid, tujuküllaseid hetki,
mis peale rasket füüsilist maafööd mõjuvad
nii värskendavalt ja elu ähvardustega lei-
pitavalt.

Piiratud ainelistel ressursidel tõttu ta ei
suuda veel oma noorte sõprade tarvidusi
küllaldaselt rahuldada, kuid sellestki olevast
piskust peab piisama paljudele. Ja leitaksegi
temast: lahutamatuid sõpru — raamatuid, muu-
sika — ja laulukunsti, näitekunsti (võrdlemisi
täiuslikult ja kaunitel sjsustatud laval), harju-
tusi kõne- ja vaieluskunsti, kutsealalisi osu-
kusi kursuste näol, ping-pongi, koronat j. m.
Siis veel sagedased, tujuküllased koosviibi-
mised pidude ja perekonnaõhtute näol.

Kuid rahvamaja küllalised ei ole üksi noo-
red. Vanapõlvgi saab tagasi noorusliku säde-
me, kui aegaolles üle maja läve sisseastub ja
noorte rahutut tõttamist jälgib.

Tullakse rahvamajja — nägude õhetades
põhjamaise talve karastavast karedusest, min-
nakse rahvamajast värskendatud vaimus ja
optimismiga.

Kuid mitte ainult hüvesid ei saa
varesmetslased rahvamajast. Neid hüvesid
tuleb lunastada terve rea kohustustega, mis
Varesmetsa osakonnal täita ehitusvõlgade ta-
sumise näol. Lühiajaliste vekslivõlgade täht-
päevad valmistavad juhtivatele tegelastele
palju muret. Kriisiaja tont on oma mõju
lajendanud ka seltskondlikku tegevusse, pu-
rustades nii mõnegi illusiooni.

On tehtud suuri majanduslikke jõupingu-
tusi, mille tulemusena olukord võlgade alal
stabiliseerumas.

Kaheksandale aastapäevale vastumimes
osakond võib oma aktivasse märkida nii
mõnegi saavutise, mis vahemaad ideaalse
kultuurküalani märksa lühendab. K. K.

VÄINJARVEST.

ÜENÜ Väinjärve hiljuti ellu kutsutud osa-
konna poolt võeti talvisel erakorralisel pea-
koosolekul vastu järgmine talve tegevuskava:

Kehakultuuris korraldada suusavõist-
lusi ja võimlemisharjutusi omavahelisi poksi-
ja maadluskatseid ning male ja korona
võistlusi.

Kirjandusalal: kutsuda ellu lugemis-
laud; korraldada omavaheline kirjatööde-
ja kõnevõistlus ning referaat ja vaielusõhtuid ja
levitada ümbruskonnas noorsookirjandust, eriti
aga ajakirja „Eesti Noorust“.

Esinemiste alal: korraldada näiden-
ditega peoõhtuid ning lühikeste ettekannetega
ja seltskondlike mängudega teoõhtuid ja koos-
viibimisi.

Karskusalal: kutsuda ellu karskusha-
ru ja korraldada karskuskooolek.

Põllumajandusalal: korraldada põl-
lum. sisuga avalikke kõnekoosolekuid.

Käsitöö alal: saata puutööndja osak.
liige Leopold Soome kaitsejõudu ja ÜENÜ
suusavalmistamise kursustele ning
valmistada talve jooksul mitmesuguseid käsi-
töid näitusel väljapanekuks.

Tähtpäevadest otsustati mälestada E.
Vabariigi 14. aastapäeva aktusega Väinjärve
asunduses ja jüriööil korraldada õhtune
rongikäik tõrvikute saatel, millele järgneb aja-
kohane kõne. Joh. Einman

TAMMISPEALT.

Augustis ellukutsutud ÜENÜ Tammisspea
osak. poolt võeti hiljutisel pääkoosolekul vas-
tu järgmine talvise tegevuse kava:

Asjaajamise alalt: asjaajamise ja
raamatupidamise korraldamine ning liikmes-
konna suurendamine.

Populaarteaduslikul alal: loen-
oute ja referaatõhtute korraldamine a) ainult
liikmetele — ÜENÜ sihtidest, liikme kohustu-
sist, seltskondlikust viisakusest jne. b) kõi-
gile — põllumajandusliku ja pop. tead. sisuga
kõneõhtuid.

Kehakultuuri alal: liikmete sport-
line arendamine ja ümbruskonna spordivõim-
aluste loomine.

Omakultuuri alal: vanavara koogu-
mine. Rahvamängude ja rahvatantsude õppi-
mine.

Näitekunsti alal: mõne hää näidendi
ettevalmistamine ja deklamatsiooni, diktsiooni
harjutuste korraldamine näitlejaille.

Muusika alal: keelpillide koori loomine,
laulu ja muusika arendamine.

Osakond liikmete arvu vähesuse tõttu esi-
slu eriharused ei ava, küll aga otsustati üksi-
kuid erirühme moodustada. Aktusi ja peakoos-
olekuõhtuid korraldatakse võimalust mööda.

V. Sõster.

ESSU-KATELAST.

ÜENÜ Essu-Katela osakond asutati möö-
dunud varakevadel. Kui pilku heita möödunud
tegevusele, on seal märgata juba tuntuvat
tõusu. Noored on kogu oma energiaaga asu-
nud tööle, puüdes kõiki ettetulevaid takis-
tusi võita. Esmajärjes kevadel korraldas osa-
kond jüri-öö mälestuse ja emadepõeva, mil-
lised avaldused olid ümbruskonnale ennenä-
gematud osavõtt väga elav ja millest nästis
noorte püsiv tööle rakendus. On korraldatud
ka lühikeses ajaga 6 pidu lähemas ja kaugemas
ümbruses. Asutatud on ka oma muusikaharu,
milline tequtseb noorte poolt valmistatud
keelpillidega. Kavatsusel on talvel ka suusa-
spordi elustamine. Suuskade valmistamisega
oleks kiiresti ametis. Lähemas tulevikus on
osakonna näiteharul kavatsus suuremate näi-
dendite nagu Kitzbergi „Ljubhundi“ ja „Pü-
vetalus“ õppimisele asuda. Takistus osakon-
na arenemisele teeb ruumide puudus. Noor-
tel tuleb tihti 7—9 km. tagant kokku tulla.
Kuid noortel jätkub tahet ja usku tulevikku
ja iseendasse.

Kihlevere lein.

Elfriede Kronk, Aaspere-Kihlevere osak. juhatusliige ja agramaid tegelasi, sünd. 21. jaan. 1909, surnud 13. okt. 1931. a.

See kallis, võluv ja elurõõmus inimene tuli Kihlevere mõni aasta tagasi, kus asus tööle meierei juhatajana. Tegutsend enne ÜENÜ Atsalama osakonnas, asus ka kohe Aaspere osak. liikmeks ning võttis elavalt osa noorsoo tööst. Oli igalpool algataja ja juht ning rakendas tööle kogu Kihlevere noorpõlve. Sageli kostis hilja õõni ta korterist hääli, kus harjutati laule, ilulugemisi, näidendeid või muud. Eesmärgina oli tal kaasa tõmmata ka vanemaid pidude, väärikate aktuste ja tähtsündivate korraldamisega. Töökuse, auameesuse ja vastutulelikkusega võitis ta peagi terve ümbruskonna lugupidamise ja armastuse. Armas oli koostöö temaga ja võib tema teutsemisega õigusega nimetada ÜENÜ Aaspere-Kihlevere osak. õitseajaks.

See tuli aga kõigile ootamata kuri külaline — haigus ja murdis meie õilsa tööinimese. Pool aastat Tartu kliinikus ei toonud tervist tagasi ja 13. okt. su'es surm jäädavalt meie kalli aateõe ja energilise juhi silmad. Mälestus temast on meie kallis ja püha.

A. N.

KARJAKÜLAST.

Aega vajunud ajamerre sellest mil viimati „Eesti Noorusele“ meie osakonnast läks kiri, ligi kaks aastat. Elu ja tegevus oli ka osakonnas sel vaheajal soikund. Esimehe äraoleku tõttu, ei leidnud ka teisi iuhite, kellega oleks asetatud tühja kohta. Nüüd, viimase tagasitulekul on tegevus jälle elavamaks muutund. 15. nov. korraldati esimene avalik kõnekoosolek Karjakülas, mis võrdlemisi elava poolehoidu osaliseks sai. Kõnelesid nrs. Alfred Teslon teemil: „Seltskondline elu Karjakülas ja mida oleks võimalik siin teha“ ja nrs. Meeta Maantee teemil: „ÜENÜ eesmärk“. Ettekandeid jälgiti huviga, millelele järnesid elavad mõttevahetused. Avati lugemislauad ning on asunud küla-noorte koondamisele ja kogu külarahva kaasatõmbamisele kultuurtöös.

Jõudu tööle.

KOERAVEREST.

ÜENÜ Koeravere osakond kutsuti ellu 19. I 30. Sellegi aja jooksul on suutnud noor osakond ümbruskonnas mõndagi tähelepanuvat algatada ja teostada. On korraldatud rida omavahelisi koosviibimisi ja huviohtuid, on peetud referaate ja loenguid.

Möödunud talvel töötas enesearendamise õppering ning eeloleval talvel kavatsetakse laiendada seda ka teistele aladele. On toime pandud kanakasvatuse-, karjamajanduse ja naistele majapidamise- ning sissekeedu kursused. Nov. keskel korraldati 2 p. tegelikud

aiatöö kursused. Järgmisena talve kavas on nais- ja meeskäsitöö kursused. Osakonnal töötab lugemislauad ajakirjade ja mängudega.

Suvel korraldati väljasõit autodel Toila ja Ontika randa. Osakonna spordiplatsil pandi toime vabaõhupidustus kergejõustiku võistlustega. Muretseti spordiriistu ja võeti osa ringkonnavõistlustest Mädapeal. On kavatsus luua osakonna juure jalgpalli meeskond, milleks kohapeal eeldusi olemas, nagu näitaks suvel sel alal väheselt viisil tehtud katsed. Tahetakse elustada suusasporti. Võeti osa kahe esitajaga osakondade tegelaste täienduskursustest Tallinnas. Puudub senini laulukoori juht, kelle järgi tarvidust tuntakse. Ruumide kitsikus annab end tunda pea iga ettevõtte juures, siiski püütakse tegutseda, nii palju kui olud võimaldavad.

H. Nurkse.

Koeravere osakonna juhatus:
Vasakult: H. Nurkse (esimees), E. Nurkse (kirjatoim.), J. Tiili (laekur). Seisavad: O. Saksmann (esim. abi), E. Keskküla (kirj. abi).

SADRAMETSAST.

On möödunud kuus aastat, mil pandi alus Sadrametsa osakonnale. Esimesed aastad olid rasked, ent nüüdsed ajad veel raskemad majanduslikult. Vaatamata sellele on Sadrametsa osak. möödunud aastal korraldanud: raadioõhtu, ajakirjanduse näituse, ühe kirjanduseõhtu, kolmepäevased põllumajanduse kursused, vabadusepäeva õhtu, jalgrattasõidu võistlused, lotterii-allegrii ja külaskäigu etenduse ÜENÜ Sänna osakonnale. Lisaks muidugi vähemad koosviibimised. Ajakirjandus-näitusel oli väljapanekuid 69 ajalehelt ja ajakirjalt. Näitust külastas 124 inimest. Loodetakse edaspidigi sarnaseid huviküllaseid näitusi korraldada.

Juhatuses on käesoleval aastal Leo Post (esim.), Alfr. Harju (abi), Aug. Moks (sekretär), K. Luts (abi), Jaan Vallner (laekur). Osakonna juure on asutatud kodumuseumi osakond, kuhu kogutakse kõik ÜENÜ-sse puutuvad artiklid, pildid jne. ajalehist, kohaliku vala seltskonna tegevuse aruanded jne. Liikmeid on 30. Raugemata tahet neile töötavatele noortele.

KORGEPALUST.

ÜENÜ Kõrgepalu osakond mõõdnud aasta teisel poolel mitmeti on annud tunnustust elavast tegevusest ja siinsete noorte töötahtest. Suvel pidevalt käidi koos, harjutati näidendid suvitusel viibiva Tartu kommertsgümnaasiumi õpetaja O. Eomõisa juhatusel ja sügise saabudes peeti ühiselt Nursi ja Säna osakondadega I Rõuge kihelkondlik põllumajanduskäsitöö näitus. Pääle selle jumalateenistus vanematele inimestele Jaama as. ja äsja huvitavalt kirju maskipidu. Eeskavas talveks terve rida pidusid, kursusi, sõprusõhtuid teelauaga ja muud huvitavat. Kuna osakonnal senini ruumid kooskämimiseks ja pidude, kursuste korraldamiseks puudusid, siis nüüd sellestki pahest loodetakse üle saada end. Jaama lossi üürimise teel hra Hanimäelt. Viimane ongi nõus 50 kr. aastamaksu eest ruume osakonnale kasutada andma ja tarvilikud sisemised vaheseinte lõhkumised tegema, nii et võib kindlasti oletada, et sinne noorte tegevusele järele vägagi intensiivseks töötab kufuneda. Juba praegu on ruumid osak. soodsail tingimistel kasutada.

Siinsete noorte peresse „ninameestena“ kuuluvaid oleks El. Kasuk, kes väsimata hooleta ja energiaga igati püüab kassahoidjana sisetulekuid hankida nii, et isegi aega pole mõelda abellumisele. E. Tealane peab „sikkatäri“ kohuseid, jageleb vahel ka Sadra inimestega kuid siiski Kõrgepalu osakonnas rühhib kaasa. Joh. Eomõis oma pikkuse poolest esimene ja nii siis ka osak. esimees. Pääle rohke osakonnatöö aitamise ka naaberseltse näiteasjanduses, käib fototamas, ajab kindlustusseltsi asju agendina ning on „Egiptuse nuhtlus“ ajalehemehena ümbruskonnale. Siis J. Raudsepp ja A. Kõivumägi, elavaloomulised igati valmisolevad kaunihingelised.

Priid. H. Järvelik ja L. Stamberg esitavad osak. naisliikmeid, võtavad aktiivselt osak. eluavaldust osa nii et aega pole enam kosilaste rongi vastu võtta ja kaasavara koide eest kaitsta.

Jatkugu vaid edasi siinseis noortes positiivset töötahet, mis kõik kasulik ümbruskonna kultuurküla loomisel.

alla Mastipuu.

LUGEMISLAUAD OSAKONDADES.

ÜENÜ osakondades on viimasel ajal levinud lugemislauade elukutsutamine ja arendamine. Vastavalt sellele huvile oli viimase Esituskogu päevakorras referaat Tallinna linna rmt. kogu juhatajal hra Sibulalt. Läbirääkimistel selgus, et l. l. vastu igal pool suurt huvi tuntakse, kuna nad kättesaadavamad ja lähemad on rahvale, kui raamatukogud. Nende suuremat levimist tekitab veid ruumipuudus, ja ka aineiline kitsikus.

Leiti kohaseks lugemislauade kujundada nii, et üks liigetel tellib lug. lauale ühe, teine teise ajakirja. Samal teel saaks lugemiseks

bankida ka värskemad kirjandustki. Milliseid ajakirju tellida lugemislauale? Oleneb muudugi kohaliste kasutajate huvide ülekaalust.

1930. a. ÜENÜ osakondades tegutsend 23 lugemislauas loeti järgmisi ajakirju:

Eesti Noorus — 23 eks.; Eesti Naine — 10 e.; Vabaharidustöö — 8 e.; Kodu — 8 e.; Spordileht — 7 e.; Taluperenaine — 7 e.; Muusikaleht — 5 e.; Uus Talu — 5 e.; Põllumees — 5 e.; Aed — 5 e.; Loodusvaatleja — 3 e.; Looming — 3 e.; Karjamajand. — 3 e.; Maamees 3 e.; Tervis — 3 e.; Olion — 3 e.; Naiste Hääl — 3, e.; Eesti Kirjandus — 3 e.; Ühist. Uudised — 3 e.; Agronoomia — 2 e.; Kevadik — 2 e.; Kaitse Kodu — 2 e.; Eesti Mets; Piimandus; Fotokunst; Nool E. P. Rist; Tuletõrjuja; Tehnika põllum.; Raadio — 1 eksemplar.)

NÄITEKIRJANDUSE KÜSIMUS.

ÜENÜ Esitava kogu soovii kohaselt kaalub keskjuhatus praegu keskjuhate juure asutatava näidendite kesklae avamise küsimust. Tahetakse selvitada kas ja missuugust maerjali osakonnad kesklaole anda võiksid ning kui kulud liiga kõrgeks ei kerki, asutatakse esialgu vähemalt üksikute parimate külanäidendite laenukeskkoht.

Suurimaks raskuseks on muudugi asjaolu, et meil vähe ajakohaseid häid näidendeid. Vast ehk 5 prots. umbes 1000 Mutsu laenatavast „lavateosest“ võiksid omada hää näidendi nime, kuid nendestki suurem osa kirjutatud linna elukutselise suurteatritele. Uuema lavatoodangu kasutamist raskendab ka autori honoraar ja näidendite võrdlemisi kõrge hind.

Samad hädad ilmnevad mujalgi. Saksamaal ja Austrias on 70 näidendite laenukeskkohta. Nende andmeil kirjutatakse Saksas ja Austrias aastas umbes 14.000 uut näidendit. 1030/31 a. looksul on aqa nendest keskkohtadele lavastamiseks pakutud teostest 95 prots. tagasi lükatud ning lavastamiseks jäetud 5 prots. tegelikult vaid 2 prots. lavastatud. 1930/31. a. on saksa keelseil lavadel esietenusele pääsenud 340 lavateost.

RUTIKVEREST.

ÜENÜ Rutikvere osakond sündis uue aasta esimesel päeval 1930. a. Liikmete poolest on ta praegu suurim kohalik organiatsjoon, kuid tegevust on pidurdanud ruumide puudus.

Teotsevad lau lu ja spordi harud. Esimest juhhib konservatooriumi õpilane pri. H. Prits ning on ta võitnud ümbruskonna lugupidamise. Spordiharu P. Lihtini juhatusel on teotsend kergejõustiku ja pallimängude alal. Asumisel on lugemislauad, milline jäetud kirjandusharu korraldada. Asumisel on kar skuse ja põllumajandusharud. Joh. Pahl.

Uusi raamatuid.

UUUDUR VETTIK: 12 laulu meeskoo-
rile.

Väljaande kohta kirjutab prof. A. Kapp Muusikalehes: T. Vettikul on muusikalist tunnet. Kogus on häid laule, kuid ka momente, mis ootamatute dišsonantsidega segavad nagu lauludes „Ussisõnad“ ja „Armulaul Heidile“, „Me rannikmaale“ marsi tempos kõlab efektselt. „Kui kahvatu“ on meeleoluline. „Helle hällilaul“ hästi välja töötatud. Teistest lauludest meeldivad mulle: Lauliku kalmul, Oõ, Kullali hällilaul (kaanon) ja Põhjamaa kevadilaul. Üldse on neis lauludes meeleolu, kuigi oma maitse kohaselt.

TEUVO PAKKALA: Lapsed. Tõlkinud E. Ratassepp, illustatsioonidega. 128 lk. 1,50 kr. E. K. S. kirjastus.

Eesti Kirj. Selts meile „Parvepoistega“ tuntud kirjaniku tooteist saatis jõuluturul tema meisterlikult, sügava arusaamise ja sooja kaastundega joonistatud 10 lastejuttu. Kuigi nende juttude tegelased on vaid 6–10-aastased Oulu aguli lapsed, on nende erilaadilised individuaaljooned, nende, eriti tütarlaste, hingeelu, tööd ja toimetused, soovid, mured, rõõmud kujutatud uskumatu taidurlikult ja on Pakkala sel alal parimaid Soomes. Jutud haaravad ja mõjutavad nii täiskasvanut kui last.

AINO KALLAS: Püha Jõe kättemaks. Tõlk. F. Tuglas. E. Kirjanduse Seltsi kirjastus. 142 lk., 1 kr. 50 s.

Selles raamatus on Aino Kaldalt jälle kaks ajaraamatu kirjavärsiga kirjutatud novelli Eesti minevikust, nagu me neid tunneme juba „Barbara von Tisenhauseni“, „Reigi õpetaja“ j. t. nimede all. Esimene vastilmunuišt käsitatud tuntud Toomapäeva lugu. Selles palju tihedam on aga teine „Püha Jõe kättemaks“, Võhandu jõest. Raamat avab vaate eestlaste võitlusellu minevikus. A. Kallas suudab rahva seas liikuvaid mineviku sugemeid kujundada võimsajks piltideks, näidates kangelasaks kasvavat talupoega kesk tugevaid põhjamaa tuuletõmbusi ja looduse ning saatuse salapärast võimu.

M. MOTSLANE: Kevadised vood.

Raamatu esimeses osas kirjeldatakse suurtaluniku Toomarj Miku elukäiku, alates kümnekond aastat enne maailmasõda, läbi revolutsioonide, okupatsioonj ja vabadussõja kuni iseseisvuseni. Miku on elus sageli esinev, kuid kirjanduses uudne tüüp.

Raamat on midagi romaani ja mälestiste vahepäälset. Autor nimetab teost ühe talu ja selle ümbruskonna saatuse märkmeteks.

Valik uuemat läti kirjandust. N. Eesti kirjastus. 254 lk. 4 krooni.

Sisus Karl Aberni sissejuhatusega kolme läti rahvuslikuma ja tuntuma kirjaniku töid. Jaan Jaunsudrabiše, ka välismaail hää arvustuse saanud „Aija“ annab meisterliku ja haarava pildi palgatud karjase armumisloost

ja läti külaelust. Jaan Akuratese „Jaan Krauklise teekond“ ja Paviil Roziti „Neijas graatsia“ näitavad meile läti elu teisi külgi, kujutades esimene läti anarhisti teekonda Euroopas, teine maailmasõja õhkkonnas purustatud kujuri hingetraagikat. Viimane stiililt meisterteos. Igatahes valik kunstiväärtuslik ja õnnestunud.

Üleskutse noortele.

Toimetusele on saadetud E. R. Muuseumi poolt „Rahvateaduslikud küsimuskavad V“, millele loodetakse vastajaid ka noorsoo ringkondadest. Loodame, et noored vastamist nendele ja ka eelmistele kavadele oma aukohuseks peavad ja iga ÜENÜ osak. vähemalt ühe alalise kirjasaatja liigete hulgast leiab. Avaldame sjnkohal avaldamiseks saadetud üleskutse lühendatud kujul:

Eesti vanavara kogud, mis koondatud Eesti Rahva Muuseumi ja Eesti Rahvaluule Arhiivi, kuuluvad suurusel esimeste hulka maailmas, eriti võrreldes meie rahvaarvuga. Ometi leidub lähemal uurimisel neis kogudes, vaatamata suurusele, paljugi tühikuid ja ebatäpsusi, mille tõttu tervikulise ning tõetruu pildi saamine meie muistse rahvakultuuri ainelisest ja väimlisest küljest mitmeti raskendatud. Praegusele uurijate põlvele on saanud hädalisemaks ülesandeks lisamaterjalide hankimine, oodates võimalikult ühtlast usaldusväärsete teadete saamist üle kogu maa.

Neile ülesannetele vastab paremini teadete kogumine alaliste kirjasaatjate kaudu, nagu seda mitmed maad (Soome, Rootsi, Saksa) hea eduga viimaseil aastajl teinud. ERM-il ja ERA-l ongi niisugusej kirjasaatjaid, kuid on tarvilik et nende võrk oleks tihedam ja ühtlasem.

Oma korrespondentide võrgu loomisel loodavad ERM ja ERA kõigepealt maal asuvalle haritlaskonnale, kel rahvaeluga lähemaid kokupuuteid, kuid eriti soovitavad oleksid kavastused tegelikkude põllumeeste, käsitöölise j. t. poolt, kes kauem teatud kohal asunud ja kohalikku vanemat olukorda tunnevad.

Kirjasaatjate ülesanne seisaks kättesaadatud küsimuskavadele võimalikult täpsate ja usaldusväärsete vastuste andmises oma maa-nurga (vald, kihelkond) seisukohalt ja kohalikus keelemurdes ning nende vastuste ERM-ile või ERA-le kätte saatmises. Saatmine sünnib margimaksuta, vastavajis ümbrikus ja blankettidel, mis kirjasaatjatele tasuta saadetakse.

Loodame, et leiata võimaliku olevat kirjasaatja kohustusi omale võtta, millega meie rahva mineviku uurimisele osutaksite suure ja jäädava teene.

Eesti Rahvaluule Arhiiv.

Eesti Rahva Muuseum.

Saatke kohe

„EESTI NOORUSE“

tellimine 1932 aastaks!

Viimane aeg

ori omandada

ÜENÜ loterii piletit.

Loosimine 1. veebruaril s. a.

Võitudeks 2.000.000 senti.

Peavõit 1.000.000 senti.

NAISTE JA KODUDE AJAKIRI

EESTI
NAINE

hinnata kaasanded „VÄIKESTE
SÖBER“, „TÜTARLAPS“ ja
MUSTRI NING LÕIKELEHT.

„EESTI NAINE“ ja „EESTI NOORUS“
ei võistle üksteisega.

Iga edumeelse
noorsoolase laual

peab leiduma „EESTI NOORUSE“ kõrval

ka »Eesti Naine«

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused.

NÕUDKE PROOVINUMBREID

Ükski naine, kel usku paremasse tulevikku,
ei tohi olla ükskõikne nende tähiste vastu,
mis kajastavad meie naiste lähemaid üles-
andeid perekonna ja ühiskonna ülesehi-
tavas töös, — seepärast tellib iga naine
ajakirja „NAISTE HÄÄLE“

EESTI NAISLIIDU HÄÄLEKANDJA
„NAISTE HÄÄL“

Ilmub üks kord kuus, kaantega, trükitud hääle paberile.
Talitus asub Tallinnas, S. Karja 10-5, telefon 446-28.

„NAISTE HÄÄL“ on ainukene naiste ajakiri, mille
otsekoheseks ülesandeks on naisi puutuvate õiguslike majandus-
like ja kutseliste küsimuste käsitlemine.

„NAISTE HÄÄLE“ tellimishind on äärmiselt madal:
2 krooni aastas, poolaastas 1 kroon 20 senti.
Tellimisi võtavad vastu kõik E. Vab. postiasutused.

12. AASTAKAIK

VANIM PEREKONNALEHT EESTIS

» K O D U «

eriti on tellijaile üllatavalt odav — kõigest 25 senti nr. kättesaatmisega

TELLIMISHIND :

Veerandaastas (6 nrit)	Kr. 1.75
Pooles aastas (12 nrit)	„ 3.25
Aastas (24 nrit)	„ 6.—
Väljamaale veerandaastas	„ 2.10

TELLIMISI võtavad vastu kõik postiasutused ilma lisamaksuta. Tellida võib igast numbrist peale ja ka otsekohe ajakirja talit. : Tallinn, ajakiri „KODU“. Pstk. 76, Viru 14—6

Juhime „KODU“ sõprade tähelepanu otsetellimise peale postiasutiste kaudu, sest ainult sel kombel on kirjastusel võimalus hoida hinda teistega võrreldes nii odava.

Sportlased ja sporttegelased!

- „Eesti Spordileht“ on ainukene puht sportline ajaleht Eestis.
- „Eesti Spordilehe“ veergudel leiate erapooletut arvustust kõigest kodu- ja välismaa sport-sündmusist.
- „Eesti Spordileht“ rikkalikult illustreeritud piltidega.
- „Eesti Spordilehe“ kaastööliste võrk on laialdane.
- „Eesti Spordileht“ ilmub üks kord nädalas, igal teisipäeval.
- „Eesti Spordileht“ maksab aastas Kr. 6.—, poolaastas Kr. 3.—, üksiknumber 15 s.
- „Eesti Spordilehe“ aastatellijad saavad kaasandena „Kehakultuuri Aastaraamat“ nr. 6, mis ilmub mai kuus.

Kõik aastatellijad võtavad osa preemiate loosimisest, mille koguväärtus Kr. 100.—.

Tellimisi lehe peale võtavad vastu kõik postkontorid, agentuurid, raamatukauplused ning lehe toimetus, Müürivahe 16-33, Tallinnas.

Kõik sporttegelased ja sportlased loevad „Eesti Spordilehte“

Eesti Haridusliidu ajakiri

VABAHARIDUSTÖÖ

Ilmub 6 korda aastas.

Toimetaja: **Evald Vender.**

Väljaandja: **Eesti Haridusliit.**

Toimetuse ja talituse aadress:

**Tallinn, S. Roosikrantsi 12,
tel. 452-02.**

Seltside tegelased!

Ärge unustage aastavahetusel
uendamast „Vabaharidustöö“
tellimist.

TELLIMISE HIND:

1 aasta peale . . . 1.20 senti
1/2 aasta peale . . . 60 senti

Üksiknumber — 20 senti.

Vabaharidustöö tegelastele

toob „Vabaharidustöö“ ülevaateid ja informatsiooni vabaharidustöö kohta meil ja teistes riikides. Seadusi ja määrusi vabaharidustöö (raamatukogunduse, õpiringide, kursuste, loengute, rahvaulikoolide), rahvamajade, avalikkude ettekannete korraldamise j. n. e. alalt. Teateid Haridusliidu ja Liidu juures asuvate ettevõtete kohta.

Väikelavade näitejuhtidele ja tegelastele

praktilisi juhatusi näidendite lavastamiseks. Teateid Liidu Teatritarvete laost. 1932. a. alates näidendite arvustusi väikelavade seisukohalt ja mängimiseks soovitatavate näidendite nimestikke. Juhtnõore näitelavade ehitamiseks.

Õpiringide tegelastele ja enesearendajatele

õpiringide kavu ja tegevuse kodukordi, õpiringide laenukogu raamatute nimestikke koos laenutamise tingimustega.

